

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Jenna-Veera Laitinen ja Noora Pekkalin

Lapsiperheiden kohtaamispaikka – Lappeenrannan avoimet päiväkodit

Opinnäytetyö 2013

Tiivistelmä

Jenna-Veera Laitinen, Noora Pekkalin

Lapsiperheiden kohtaamispaikka – Lappeenrannan avoimet päiväkodit,

50 sivua, 4 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2013

Ohjaajat: koulutuspäällikkö Helena Wright, Saimaan ammattikorkeakoulu, lastentarhanopettaja Sari Keiriö, Lappeenrannan kaupunki

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mikä merkitys Lappeenrannan avoimilla päiväkodeilla on toimintaa käyttävien lapsiperheiden arjessa. Lappeenrannassa toimii kolme avointa päiväkotia, jotka sijaitsevat Lauritsalassa, Leirissä ja Sammonlahdessa. Tavoitteena oli tuoda avoimia varhaiskasvatuspalveluita enemmän ihmisten tietoisuuteen ja saada ihmiset tiedostamaan palveluiden tärkeys. Lisäksi haluttiin tuoda esille, mikä merkitys vertaistuelle on avointen päiväkotien asiakkaille sekä mitä voimavaroja he toiminnan kautta saavat.

Teoriaosuudessa käsiteltiin avoimia varhaiskasvatuspalveluita yleisesti, kasvatuskumppanuutta, vanhemmuuden tukemista ja sosiaalisuuden merkitystä lapsen kehitykselle. Teoriaosuutta varten kerättiin tietoa ammattikirjallisuudesta, internetistä sekä avointen päiväkotien henkilökunnalta.

Opinnäytetyö tehtiin kvalitatiivisellä tutkimusmenetelmällä. Avointen päiväkotien asiakkaita haastateltiin sekä toimipisteissä oli kahden viikon ajan kyselylomakkeita, joihin asiakkaat halutessaan vastasivat. Aineiston keruu toteutettiin alkuvuodesta 2013. Haastatteluja ja vastauksia kyselylomakkeisiin saatiin kattava määrä. Keskeisenä asiana vastauksista nousi esille avoimen päiväkodin tärkeys lapsiperheiden arjessa, sillä toiminta palvelee sekä aikuisia että lapsia.

Avoimen päiväkodin toiminnan tärkeys näkyy lapsiperheiden arjessa voimavarojen lisääntymisellä. Aikuiset saavat avoimesta päiväkodista vertaistukea ja lapset ikäistään seuraa. Asiakkaat haluavat pitää toiminnan Lappeenrannassa, sillä korvaavaa palvelua ei ole saatavilla.

Asiasanat: Avoin varhaiskasvatus, avoin päiväkoti, vertaistuki, lapsen sosiaalisuus, voimavara

Abstract

Jenna-Veera Laitinen, Noora Pekkalin

A meeting place for families with children – Lappeenranta's open daycare centres,

50 pages, 4 appendices

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Health Care and Social Services, Degree Program in Social Services

Bachelor's Thesis 2013

Instructor: Senior Lecturer Helena Wright, Saimaa University of Applied Sciences, Daycare Teacher Sari Keiriö

Purpose of this thesis was to determine the significance of Lappeenranta's open daycare for families who use open daycare services. There are three open daycares in Lappeenranta located in Lauritsala, Leiri and Sammonlahti. The purpose was to bring open daycare services and their importance to public attention. We also want to bring up the meaning of the peer support and what kind of resources available from open daycare.

In the theory part, open daycares in general, parental companionship, support of parents and meaning of the social connections for children are discussed. The theory was found from professional literature, Internet and employees from open daycare.

The thesis is qualitative, and the customers of open daycare were interviewed. There was also questionnaire which parents could fill out if they wanted to. We collected our material in early year of 2013. We got enough material from parents. The main answer was the importance of the open daycare to families.

Open daycare brings resources for parents and children. Parents get peer support and children can play in open daycare. Customers want to keep open daycare services in Lappeenranta, since there is no other similar service available.

Keywords: early childhood education, open daycare, peer support, children's sociability, resources

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Avoin varhaiskasvatus	6
2.1 Avoin päiväkotitoiminta	7
2.2 Kerhotoiminta	8
2.3 Avoin varhaiskasvatus ja päivähoitolaki.....	8
3 Kasvatuskumppanuus.....	9
4 Vanhemmuuden tukeminen	12
4.1 Vertaistuki	12
4.2 Vertaistuki syrjäytymisen ehkäisynä	14
5 Lapsuus ja lapsen sosiaalisuus.....	15
5.1 Sosiaaliset taidot ja niiden merkitys lapsen kehitykselle	15
5.2 Leikki	16
6 Lappeenrannan avoimet varhaiskasvatuspalvelut	22
7 Aikaisemmat tutkimukset	23
8 Opinnäytetyön toteutus	24
8.1 Tutkimustyyppi.....	24
8.2 Käytännön toteutus.....	26
8.3 Aineiston analyysi	27
8.4 Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelua.....	29
9 Haastatteluista saadut tulokset	32
9.1 Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät merkitykset	32
9.2 Avoimen päiväkodin merkitys vanhemmille	33
9.3 Kehittämisideoita avoimen päiväkodin toiminnalle vanhempien näkökulmasta	36
10 Kyselylomakkeista saadut tulokset	38
11 Yhteenveto ja pohdinta	40
Kuvat ja taulukot	43
Lähteet.....	44

Liitteet

Liite 1	Saatekirje1
Liite 2	Saatekirje 2
Liite 3	Kyselylomake
Liite 4	Haastattelurunko

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, mitä Lappeenrannan avoimet varhaiskasvatuspalvelut tuovat asiakkaiden elämään. Lappeenrannassa on kolme avointa päiväkotia, jotka sijaitsevat Lauritsalassa, Leirissä ja Sammonlahdessa. Asiakkaiden ajatuksia kartoitamme henkilökohtaisten haastattelujen sekä kyselylomakkeen avulla.

Opinnäytetyömme teoriaosuus käsittelee avointa varhaiskasvatusta, kasvatuskumppanuutta ja vertaistukea. Lisäksi käsittelemme sosiaalisuuden ja leikin merkitystä lapsen kehitykselle. Teoriaosuudessa tuomme esille sekä vanhemman että lapsen näkökulman, sillä avoimesta päiväkodista hyötyvät molemmat.

Koemme avointen päiväkotien toiminnan mielenkiintoiseksi ja moninaiseksi verrattuna normaaliin päiväkotiin, joten halusimme perehtyä aiheeseen ja vanhempien näkökulmaan enemmän. Avoimen päiväkodin toiminta on meille ennestään tuttua toisen meistä suoritettua siellä ammatillisen harjoittelun. Lisäksi suoritimme molemmat opintoihin liittyvän projektiopintovuoden Leirin avoimessa päiväkodissa.

Aihe on ajankohtainen, sillä uskomme ihmisillä olevan tarve vertaistuen saamiseen. Koemme avoimen varhaiskasvatustoiminnan tärkeäksi myös syrjäytymisen ehkäisyssä, sillä tukemista ja neuvoja tarvitsevien vanhempien määrä kasvaa jatkuvasti. Yhtenä tavoitteenamme on tuoda avoimia varhaiskasvatuspalveluita enemmän ihmisten tietoisuuteen ja saada ihmiset tiedostamaan palveluiden tärkeys. Lisäksi haluamme opinnäytetyössämme selvittää työelämän edustajien keskuudessa esille tulleita asioita, esimerkiksi harjoittelumme aikana työntekijät pohtivat asiakkaiden jakautumista toimipaikkojen kesken.

Opinnäytetyön kautta pyrimme kehittämään omaa ammatillista tietämystämme avoimista varhaiskasvatuspalveluista. Teoriaosuudessa perehdymme syvemmin siellä käsiteltäviin aiheisiin, jolloin tietämyksemme aiheesta lisääntyy. Haluamme myös suorittaa lastentarhanopettajan pätevyyden, minkä vuoksi aiheemme suuntautuu varhaiskasvatukseen.

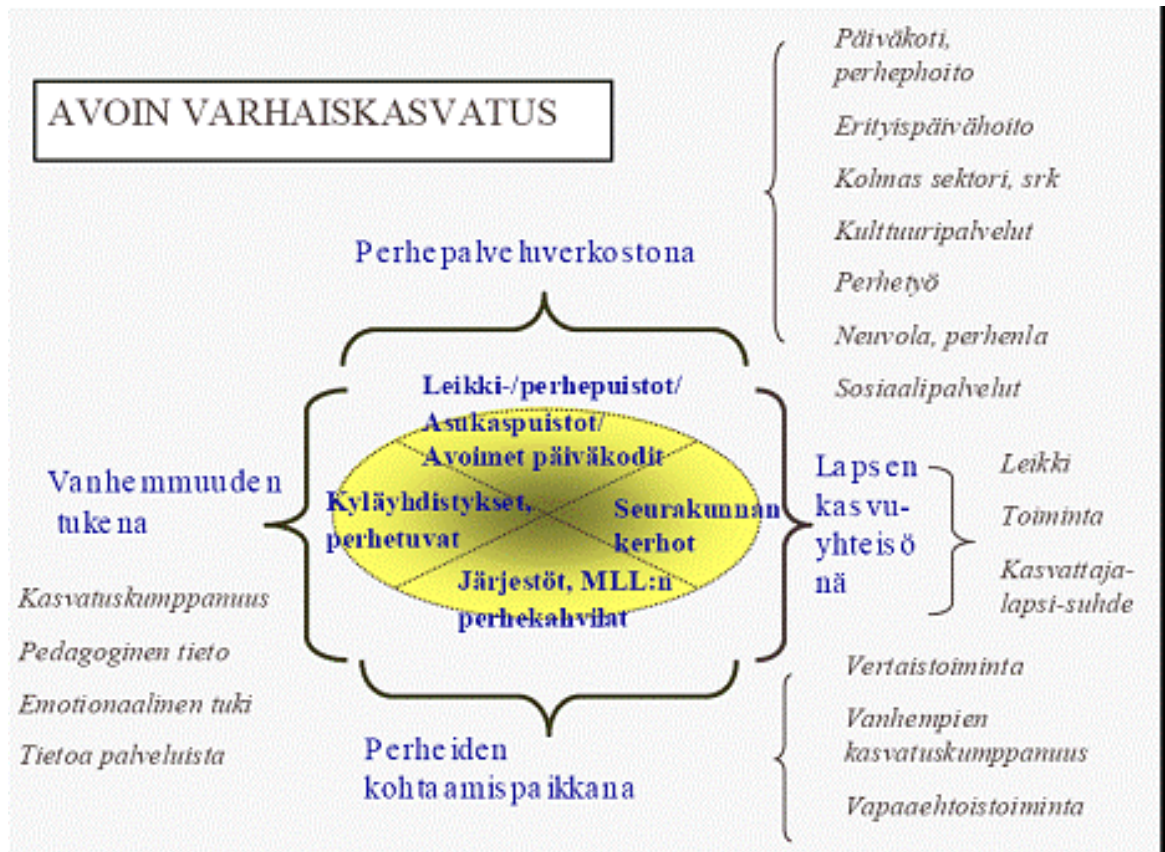
2 Avoin varhaiskasvatus

Avoin varhaiskasvatus on muun päivähoidon ohessa toteutettua toimintaa lapsiperheille (THL eli terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012a). Kuntien tarjoamilla palveluilla pyritään tukemaan sekä lapsen että koko perheen hyvinvointia (THL 2012b).

Kuntien tavoitteena on tarjota monimuotoisia varhaiskasvatuspalveluja, kuten avoimia päiväkoteja, kerho- ja leikkitoimintaa sekä leikkipuistoja. Palvelumuodot ja nimitykset kuitenkin vaihtelevat kunnittain. Erityisen tärkeäksi avoimen varhaiskasvatuksen kokevat ne vanhemmat, joiden lapset ovat kotihoidossa, sekä perhepäivähoitajat ja pienet koululaiset. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen yleisenä tavoitteena on tarjota kotihoidossa oleville lapsille ja heidän vanhemmilleen sosiaalisia kontakteja, monipuolista toimintaa sekä kasvatuksellista tukea. (THL 2012a.)

Asiakkaat voivat itse valita, kuinka säännöllisesti he osallistuvat avoimeen varhaiskasvatustoimintaan. Toimintakerrat sekä itse toiminta vaihtelevat kunnittain. (THL 2012b.) Lastensuojelun käsikirja (THL 2012a) kuvailee toiminnan usein ohjatuksi, ja sen sisällöissä voidaan painottaa esimerkiksi musiikkia, liikuntaa sekä kädentaitoja. Keskeistä toiminnassa on leikki. Sen kautta lapsi pystyy harjoittelemaan sekä vuorovaikutustaitoja että sosiaalisia taitoja.

Kuntien ohella avoimia varhaiskasvatuspalveluja järjestävät seurakunnat, erilaiset järjestöt sekä sairaalat. Seurakuntien avoimella varhaiskasvatustoiminnalla, kuten perhe- ja päiväkerhoilla, pyritään tukemaan lapsen turvallista kokonaiskehitystä sekä kodeissa annettavaa kristillistä kasvatusta. Järjestöt, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja 4H-kerho, järjestävät erilaisia leirejä, kerhoja sekä perhekahviloita. Niiden tarkoituksena on tarjota virikkeitä ja sosiaalisia kontakteja sekä lapsille että vanhemmille. Avoimessa varhaiskasvatuspalvelu kokonaisuudessa on otettava huomioon myös sairaalaoloissa olevat ja pitkäaikaissairaudesta kärsivät varhaiskasvatusikäiset lapset. (THL 2012b.) Kuvassa 1 tuodaan esille avoimen varhaiskasvatuspalveluiden verkostoa kokonaisvaltaisesti.

Kuva 1. Avoin varhaiskasvatus (THL 2012a).

2.1 Avoin päiväkotitoiminta

Avoimella päiväkotitoiminnalla pyritään tukemaan kotihoidossa olevien lasten perheitä. Toiminta onkin tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen/hoitajilleen. Ennakkoilmoittautumista ei tarvita ja toiminta on yleensä maksutonta. Avoin päiväkoti toimii usein tavallisen päiväkodin yhteydessä ja sen toiminta on joustavaa, mikä noudattaa asiakkaiden tarpeita ja toiveita. (Ojanen & Ritmala & Siven & Vihunen & Vilen 2009, 48.) Kuntien resurssien ja mahdollisuuksien mukaan toimintaa järjestetään muutamana päivänä viikossa (THL 2012a).

Lastensuojelun käsikirjassa (THL 2012a) tuodaan esille, kuinka avoin päiväkoti toimii vertaisryhmänä sekä lapsille että vanhemmille. Avoimessa päiväkodissa perheet voivat yhdessä esimerkiksi laulaa, leikkiä, askarrella tai vain viettää aikaa muiden perheiden kanssa. Jotkut päiväkodit ovat erityisesti keskittyneet tarjoamaan avointa päivähoitoa eri kieli- ja kulttuuritaustaisille perheille.

Avoimen päiväkodin henkilöstö koostuu yleensä vähintään kahdesta kasvatushenkilöstä, joista toinen voi olla lastentarhanopettaja ja toinen lastenhoitaja. Tärkeää on kuitenkin huomata, että avoimessa päiväkodissa vastuu lapsista säilyy koko ajan vanhemmilla, sillä lasta ei voi jättää yksin avoimeen päiväkotiin, vaan vanhemman on oltava mukana. Vanhemmilla on myös mahdollisuus keskustella tarvittaessa henkilöstön kanssa mieltä painavista tai askarruttavista asioista. (THL 2012a.)

2.2 Kerhotoiminta

Kerhotoiminta on osa kunnallista päivähoitoa, ja sen tarkoituksena on täydentää muita päivähoidon toimintamuotoja. Kerhot on yleensä suunniteltu tietyille ikäryhmälle, joilla ei ole kunnallista päivähoitopaikkaa, vaan jotka ovat kotihoidossa. Kerhotoiminnan koko on myös yleensä määrätty etukäteen. Kerhot voivat olla erikoistuneet johonkin tiettyyn aiheeseen, kuten liikuntaan tai musiikkiin. Toiminta kestää yleensä muutaman tunnin kerrallaan. (Ojanen ym. 2009, 45.) Kerhotoimintaa ohjaa yleensä kasvatushenkilöstö. Kun avoimessa päiväkodissa lapset ovat omien vanhempiensa vastuulla, niin kerhotoiminnassa lapset ovat paikalla ilman vanhempaa. Kerhotoiminta on lisäksi usein maksullista. (Alila & Portell 2008.) Alila ja Portell (2008) tuovat ilmi, kuinka lasten kerhotoiminnalla on monia eri nimityksiä ja muotoja. Kerhotoiminnasta voidaan puhua esimerkiksi nimillä leikkikoulu, leikkikerho ja päiväkerho.

2.3 Avoin varhaiskasvatus ja päivähoitolaki

Avoin päiväkotitoiminta on osa kunnallista varhaiskasvatuspalvelua ja osa päivähoitoa, jota ohjaavat päivähoitolaki sekä asetus lasten päivähoidosta. Nykyisessä päivähoitolaissa ei ole kuitenkaan mainintaa avoimista varhaiskasvatuspalveluista. Laissa mainitaan leikkitoiminta ja muu päivähoitotoiminta, jotka laki määrittelee yhdeksi päivähoidon muodoksi. Näin ollen avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat kunnille vapaaehtoisesti järjestettäviä. (Päivähoitolaki 19.1.1973/36.)

3 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on nykyisin monelle tuttu käsite puhuttaessa varhaiskasvatuksesta. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja työntekijöiden kasvatuksellista yhteistyötä, jossa toimitaan lapsen kehityksen, kasvun sekä oppimisen parhaaksi. Kasvatuskumppanuudessa korostetaan vanhempien ja työntekijöiden tasavertaista suhdetta. (Alasuutari 2010, 21-23.) Aikaisemmin on käytetty termiä kasvatuksellinen kumppanuus tai kasvatusyhteistyö, kunnes 2000-luvun alussa termit korvattiin kasvatuskumppanuus-käsitteellä (Lämsä 2013, 31). Vanhempien sekä työntekijöiden tulisi toimia hyvässä yhteistyössä, jotta molempien voimavarat kohdistuisivat lapsen etua ajatellen (Eriksson & Arnkil 2009, 29). Tärkeimpiä elementtejä kasvatuskumppanuuden onnistumisen kannalta ovat vuorovaikutus ja luottamus aikuisten kesken. Vuorovaikutuksen ja luottamuksen tuloksena pyritään huomioimaan lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä lapsen tarpeet parhaalla mahdollisella tavalla. On kuitenkin huomioitava, että ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta kuuluu lapsen vanhemmille. (Kaskela & Kekkonen 2006, 11.) Vastuu kasvatuskumppanuuden rakentamisesta ja ylläpidosta on taas työntekijällä. Työntekijän tulisi aktiivisesti ylläpitää ja rakentaa yhteistyö- ja viestintätapoja vanhempien kanssa. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 118.)

Toimiva ja tuloksia saava kasvatuskumppanuus jakaa aikuisten huolen lapsen kasvatuksesta. Omasta lapsestaan paras tieto ja asiantuntijuus löytyy vanhemmilta. Vanhemmat tuntevat kuitenkin usein epävarmuutta lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Moni vanhemmista pohtii, mikä on normaalia lapsen kehityksessä ja missä vaiheessa on syytä huolestua. Vanhemmat pohtivat paljon omaa kasvatustapaansa ja kaipaavat toisia aikuisia jakamaan vanhemmuuden tunteuksia. Tällaisissa tilanteissa työntekijät voivat olla ratkaisevassa asemassa huomioimassa lapsen erityisen tuen mahdollista tarvetta. Työntekijät keskustelvat mahdollisista huolen aiheista rakentavasti ja kunnioittavasti vanhempien kanssa. (Lämsä 2013, 50-53.) Kasvatuskumppanuus ymmärretään täten myös toiminnaksi, jossa työntekijä opettaa ja neuvoo vanhempia lapsen kehityksessä (Alasuutari 2010, 22).

Kasvatuskumppanuuden 4 periaatetta

Kasvatuskumppanuudessa painotetaan entistä enemmän vanhempien laajaa osallistumista ja osallisuutta. Kumppanuuteen liittyy vahvasti neljä tärkeää periaatetta. Mikäli näitä neljää periaatetta pystytään noudattamaan ja niihin kiinnitetään huomiota, on kasvatuskumppanuudella hyvät mahdollisuudet toimia parhaalla mahdollisella tavalla. Kasvatuskumppanuuden periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogisuus. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32; Karikoski & Tiilikka 2011, 85; Lämsä 2013, 51.)

Kuuleminen

Aittoa ja läsnä olevaa vuoropuhelua on mahdotonta toteuttaa ilman kuuntelua sekä toisen kuulemista. Kuuntelijan, eli työntekijän, tulisi pystyä luomaan luotettava ja myötämielinen ilmapiiri. Työntekijän tulee suhtautua avoimin mielin siihen, mitä hänelle viestitään. Kuuntelijan roolissa täytyy olla myös rohkeutta vastaanottaa kaikki se, mitä kertoja hänelle aikoo viestiä. Kuuntelu vaatii toisinaan riskien ottamista ja erilaisten tunteiden vastaanottamista. Kuunteleminen voi aiheuttaa myös työntekijälle hämmennystä, ahdistusta sekä vihan tunteita. Toimivassa kasvatuskumppanuudessa tulisi olla aitoa kuulemista. Lisäksi työntekijän tulisi suhtautua ammattitaitoisesti kaikkea kuulemaansa kohtaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Kunnioitus

Kasvatuskumppanuuteen kuuluu olennaisena osana toisen ihmisen arvostaminen ja kunnioitus. Tavoitteena ammattilaisella tulisi olla hyväksyä ihmiset sellaisina, kun he ovat. Arvostus ja kunnioitus toista ihmistä kohtaan näkyvät positii-visen ajatuksen kautta tekoina sekä myös ihmisen käyttäytymisen kautta. Avoin ja rehellinen vuorovaikutus kertoo toiselle ihmiselle kunnioituksesta sekä arvostuksesta. Tietojen salaaminen ja asioiden peittely taas viestittävät arvostuksen ja kunnioituksen puutteesta. Toista kunnioittavassa käyttäytymisessä on ammattilaiselle myös omat haasteensa. Ammattilaisen tulisi kunnioittaa erilaisia perheitä, erilaisia arvoja ja erilaisia kulttuureja. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.) Ammattilaisen tulee muistaa kunnioittaa vanhempia lapsen asioissa ja muistaa,

että vanhemmat ovat asiantuntijoita oman lapsensa asioissa. Ammattilaisen suhtautuessa kunnioittavasti vanhempia kohtaan vuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus saavat hyvät lähtökohdat toimiakseen parhaalla mahdollisella tavalla. (Alasuutari 2010, 104.)

Luottamus

Luottamus toiseen ihmiseen ei synny hetkessä. Luottamusta lisäävät kunnioitus ja kuuleminen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.) Kasvatuskumppanuuden kehittyminen vaatii useampia keskusteluja, jotta luottamus voi alkaa rakentua (Kari-
koski & Tiilikka 2011, 85). Työntekijän tutustuminen lapseen ja perheeseen kokonaisuudessa on osa luottamuksen rakentumista (Järvinen ym. 2009, 34). Henkilöiden aiemmat kokemukset esimerkiksi ammattilaisten aiemmasta toiminnasta vaikuttavat luottamuksen syntyyn. Aiemmat huonot kokemukset luottamuksessa vaikuttavat myös seuraavaan kohtaamiseen, vaikka kyseessä olisi toinen ammattilainen. Ihmisten luottamuksen rakentumiseen menee jokaiselta ihmiseltä eripituinen aika. Kasvatuskumppanuudessa tulisi pyrkiä tavoitteellisesti luomaan luottamuksellinen ilmapiiri kaikkien osallisten kesken. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

Dialogisuus

Vuoropuhelua, jossa siihen osallistujat ajattelevat yhdessä rakentavasti, kutsutaan dialogiksi. Dialogin tarkoituksena on hellittää omia vakaita käsityksiä ja suhtautua avoimesti keskustelussa esiin tuleviin asioihin. Tavoitteena ei tarvitse kuitenkaan olla kaikkien osapuolien yhteisymmärrys, vaan ymmärrys siitä, mitä toinen osapuoli asiasta ajattelee. Kun osallistujat kuulevat toisen ajatukset, oma näkökulma asiaa kohtaan muuntuu ja rikastuu. (Eriksson & Arnkil 2009, 37.) Dialogi onkin onnistunutta silloin, kun molemmat osapuolet oppivat toisiltaan ja voivat muuttaa jopa asenteitaan ja mielipiteitään (Järvinen ym. 2009, 119).

Dialogissa ei ole kyse vain puheesta, sillä kyseessä on kokonaisvaltainen kontaktitilanne. Tämä näkyy puheen lisäksi myös eleinä, ilmeinä ja tunteina. Enemmän puhumisen sijaan tulisikin käyttää kuuntelua. (Eriksson & Arnkil 2009, 37.) Myös Kaskelan ja Kekkosen (2006, 38) mukaan onnistuneen dialogin

ydin on kuulemisessa. Aito ja rehellinen vuoropuhelu tarvitsee onnistuakseen kuulevaa suhdetta. Kaikkien osallisten tulisi pystyä kertomaan omista ajatuksistaan muiden arvostaessa tämän mielipidettä. Tasa-arvoisuuden tulisi ilmetä myös puheissa, jossa kaikkien mielipiteet ja ajatukset ovat tasa-arvoisessa suhteessa. Kaikkien osallisten mielipiteet ovat yhtä arvoisessa asemassa. Dialogin perustuessa luottamukseen ja kunnioitukseen ei suorapuheisuus eikä eri mieltä oleminen tuota ongelmia. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.)

4 Vanhemmuuden tukeminen

Kaikkien lapsien tulisi saada hyvät ja turvalliset kasvun eväät elämäänsä. Tämä tarkoittaa turvallisuutta ja aidosti läsnä olevia vanhempia. Lapsi tarvitsee myös paljon huolenpitoa ja hoivaa. Useat vanhemmat tuntevat epävarmuutta kasvatustajina ja pelkäävät epäonnistumisia. Vanhempien huoli ei aina ole vain lapsessa, vaan huolta kannetaan myös omasta jaksamisesta. (MLL 2009.) Työntekijät voivat osaltaan tukea vanhempia voimaannuttavalla tuella. Tällaista tukea on uusien näkökulmien lisääminen, oman ymmärryksen jakaminen, voimavarojen lisääminen ja yhdistäminen sekä kannustus. (Eriksson ym. 2009, 32.) Vanhemmille voimavaroja kasvattamisen haasteisiin tuo myös hyvä tukiverkosto. Aina kuitenkin omaa tukiverkostoa ei ole tai se ei vastaa senhetkisiin tarpeisiin riittävästi. (MLL 2009.)

4.1 Vertaistuki

Ihmisellä on luontainen tarve vuorovaikutukseen, sosiaalisuuteen sekä yhteisöllisyyteen. Samankaltaisissa elämäntilanteissa olevat ihmiset kaipaavat toisen samaa kokevan ihmisen tukea. Yhteinen elämäntilanne ja samankaltaiset kokemukset luovat yhteisymmärryksen ihmisten välille. Tällaista kanssakäymistä kutsutaan vertaistueksi. Vertaistuki voi tapahtua kahden tai useamman ihmisen välillä sekä myös ryhmässä. Ilman yhtäläisyyksiä ja samankaltaisuuksia ihmiset eivät välttämättä olisi toistensa kanssa tekemisissä. (Karnell & Laimio 2010, 9-11.) Vertaistuesta saadaan tiedollista, emotionaalista ja käytännön läheistä tietoa sekä apua, joka lisää yksilön hyvinvointia (STM 2004, 66).

Vertaistoimintaan hakeutuva henkilö on voinut olla jonkin aikaa ilman sosiaalisia kontakteja. Uudenlaiseen tilanteeseen tuleminen voi aiheuttaa jännitystä ja vaatia henkilöltä rohkeutta. Tällaisissa tilanteissa ammattilaisilla on suuri vaikutus siihen, kuinka henkilö kokee vertaistoimintaan tulemisen. Ammattilaisten tulisi pyrkiä rauhallisuuteen, turvallisuuteen, empaattisuuteen sekä ystävällisyyteen kohdatessaan toimintaan tulevia henkilöitä. Erityisen tärkeää vertaistoimintaan hakeutuville henkilöille on heidän tunne siitä, että he ovat tervetulleita tilanteeseen ja että heidät otetaan lämpimästi vastaan. (Holm 2010, 51-54.)

Karnellin & Laimio (2010, 9-13) mukaan vertaistoimintaan osallistuminen tuo monelle vanhemmalle apua sosiaalisten suhteiden tarpeeseen. Elämäntilanteen ollessa samanlainen kuin muillakin toimintaan osallistuvilla osallistujat pystyvät oman kokemuksensa kautta tuntemaan samoja tunteita toisen ihmisen kanssa. Samaistuminen vertaistuesssa on suuressa roolissa ja lähentää toimintaan osallistuvia. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaan mukaan (STM 2004, 66) vertaistuki lähentää ensin siihen osallistujia ja kasvattaa siten henkilöiden sosiaalista verkostoa suuremmaksi. Vertaistuki lisää osallistujien voimavaroja merkittävästi.

Vertaistoiminnalla on suuri merkitys myös vaikeissa ja uusissa elämäntilanteissa. Uudessa elämäntilanteessa osallistujat saavat toistensa kautta luotua omaa uutta identiteettiään. Ihminen alkaa rakentaa uutta identiteettiään ja hakea uutta minäkuvaakin esimerkiksi silloin, kun heistä tulee vanhempia. (Karnell & Laimio 2010, 9-14.) Lapsen syntymä muuttaa myös vanhempien ajankäyttöä, ihmissuhteita, taloudellista toimeentuloa sekä varsinkin parisuhdetta. Usein muutokset ajatellaan positiivisiksi, mutta ne voivat aiheuttaa myös negatiivisia tunteita vanhemmissa. Vanhempien omat voimavarat ovat tärkeitä koko perheen hyvinvointia ajatellen. Vanhempien heikentyneet voimavarat ja huolet heijastuvat myös lapsen arkeen. (STM 2004, 55.) Vanhempien omat ajatukset ja pelot usein normalisoituvat vertaistuen kautta. Vertaistuki auttaa osallistujia ymmärtämään omia tuntemuksiaan normaaleina sekä tilanteeseen kuuluvina. Kommentit, kuten ”en olekaan ainut” tai ”tämä onkin normaalia”, ovat usein kuultuja ajatuksia vertaistoimintaan osallistuvilta. (Karnell & Laimio 2010, 9-14.)

Usein vertaistukea hakevat kokevat omat jo olemassa olevat verkostonsa riittämättömiksi. Moni hakee vertaistuen tarjoamia kontakteja myös silloin, kun omassa ystäväpiirissä ei ole ketään, joka samaistuisi henkilön senhetkisen elämäntilanteen. Moni käyttäjä hakee myös pysyvyyttä ja heillä voi olla tarve kuulua ryhmän muodostamaan yhteisöön. (Karnell & Laimio 2010, 9-15.)

4.2 Vertaistuki syrjäytymisen ehkäisynä

Entisaikoina vertaistukea saatiin kyläyhteisöistä ja heimoista. Ennen myös asuttiin paljon yhdessä koko suvun kesken, jolloin tukea oli saatavana läheltä. Nykyisin kun asumis- ja elämuodot ovat muuttuneet, vertaistuellä haetaan kaipausta sosiaalisuuden sekä yhteisöllisyyden puutteeseen. Entisaikoina ihmiset kokivat myös aineellisia puutteita. Nykyisin aineelliset puutteet ovat muuttuneet henkisemmiksi. (Karnell & Laimio 2010, 9-11.)

Jokaisella ihmisellä ja jokaisella perheellä on omat voimavaransa. Varsinkin yksilöt ja perheet, joissa on paljon kuormittavia asioita, mutta vain vähän voimavaroja, ovat riskiryhmässä syrjäytyä. Tässä kohtaa moni yksilöistä ja vanhemmista tarvitsee lisätukea perheen ulkopuolelta. Vertaisryhmässä apua arjen ongelmiin saa muilta samassa elämäntilanteessa olevilta. Etenkin syrjäytymisvaarassa olevien voi olla helpompi ottaa apua vastaan toisilta asiakkailta työntekijöiden sijaan. Vertaistuen kautta saadut tuttavat auttavat myös uusien ihmissuhteiden luomisessa ja asiakkaiden tyytyväisyys omaan elämään voi kasvaa vertaistuen myötä. (STM 2004, 56-112.)

Vertaistuellä on tunnustettu olevan ennaltaehkäisevää merkitystä syrjäytymisen ehkäisyssä. Yhteiskunnallisesti sen on todettu tuovan apua erityisesti vaikeissa elämäntilanteissa. Vertaistuki ei ole terapiaa, mutta sillä on suuri ennalta ehkäisevä vaikutus. Ulkopuolisuuden tunne sekä epävarmuus omasta toiminnasta voivat johtaa syrjäytymisen riskiin. Riskiryhmässä olevat kokevat saavansa vertaistuesta itselleen voimaa sekä itsetuntoa. (Karnell & Laimio 2010, 10-11.) Vertaistuen kautta asiakas saa uusia asioita ja uusia ihmissuhteita elämäänsä. Elämään saadun sisällön myötä syrjäytymisen riski pienenee ja tulevaisuus nähdään valoisampana. (STM 2004, 112.)

5 Lapsuus ja lapsen sosiaalisuus

Lapset tarvitsevat toisten lasten seuraa ja lasten on hyvä hallita yhdessäolon taito. Lapset tarvitsevat kokemuksia siitä, että toisten lasten kanssa oleminen on hauskaa ja antoisaa. Sen vuoksi on tärkeää, että lapsi saa edes toisinaan leikkiä ja olla kontaktissa muiden lasten kanssa. On itsestään selvää, että lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät myönteisesti jos hän kuuluu lapsiryhmään, kuten päiväkotiryhmään. (Keltikangas-Järvinen 2010, 45-192.)

Nykyisin yhä harvemmin lapset saavat mahdollisuutta leikkiä toisten lasten kanssa. Aikuisen tulisi tarjota lapselle mahdollisuus kohdata toisia lapsia esimerkiksi päivähoidossa. (Urho & Vehkalahti 2013, 8-9.) Päivähoidon muotona on myös avoin varhaiskasvatustoiminta eli avoimet päiväkodit (Järvinen ym. 2009, 99).

5.1 Sosiaaliset taidot ja niiden merkitys lapsen kehitykselle

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan ihmisen kykyä olla kontaktissa toisen ihmisen kanssa. Sillä, kuinka paljon ihminen pitää toisen ihmisen seurasta tai kuinka seurallinen hän on, ei ole merkitystä sosiaalisten taitojen kanssa. Riittää, kun henkilöllä on kyky tulla muiden ihmisten kanssa toimeen. Sosiaaliset taidot rakentuvat lapselle kasvatuksen ja kokemuksen kautta. Kasvattajat, eli useimmiten lapsen vanhemmat, kertovat hänelle, miten omassa kulttuurissa on tapana käyttäytyä. Lapsen olemassa oleva sosiaalisuus auttaa häntä sosiaalisten taitojen harjoittamisessa. Lapsen oma sosiaalisuus ei kuitenkaan takaa, että hänellä olisi hyvät sosiaaliset taidot. (Keltikangas-Järvinen 2010, 18.) Myöskään lapsen oma temperamentti ei vaikuta sosiaalisten taitojen opettelemiseen, sillä kasvatuksen avulla voidaan hänen synnynnäistä temperamenttia muokata (Järvinen ym. 2009, 38). Huomioitavaa on myös, että sosiaalinen identiteetti ja lapsen omatunto kehittyvät yhteisöjen sekä sosiaalisten kontaktien kautta (Dunderfelt 2011, 76).

Nykyisin suuri osa lapsen ajasta on jollakin tapaa ohjattua. Monilla lapsilla on vähän mahdollisuuksia yhdessäoloon lapsiryhmässä. Tämän vuoksi lapsilla voi olla vaikeuksia esimerkiksi leikkiä yhdessä. Lasten keskinäinen leikki on erittäin

merkittävä asia lapsen sosiaalisten suhteiden kehittämisessä. Sosiaalinen kehitys voi jäädä vajaaksi ilman kontakteja toisiin lapsiin. (Urho & Vehkalahti 2013, 83.) Ratkaisevaa lapsen sosiaalisuuden kannalta on ryhmään kuuluminen. Lapset opettavat toisilleen vuorovaikutusta ja harjoitellaan elämisen sosiaalisia taitoja. (Keltikangas-Järvinen 2012, 161-162.)

Lapsen sosiaalisuus näkyy usein lapsen aktiivisen lähestymisen kautta. Lapsi on kiinnostunut ja utelias uusista ihmisistä. Sosiaaliset lapset huomioidaan paremmin myös ympäristön osalta. Sosiaalinen lapsi saa ympäristöltään paljon huomiota, ihailua sekä kehumista. Lapsen sosiaalisuus saa siis aikuisissa aikaan myönteisiä tuntemuksia ja näillä reaktioilla on seurauksia pitkälle lapsen kehitykseen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 37-40.) Lapsi tarvitsee paljon hyväksyntää ja uskoa itseensä, jotta itsetunto kehittyy positiivisella tavalla. Hyvä itsetunto näkyy lapsessa siten, että lapsi uskaltaa olla oma itsensä, leikkiä rauhasa, kuunnella toisten mielipiteitä ja kertoa avoimesti omista mielipiteistään muille. (Järvinen ym. 2009, 43.)

Lapsen toveruussuhteilla on myös suuri merkitys lapsen itsetunnon kannalta. Kavereiden ryhmän ulkopuolella jääminen on uhka lapsen tulevalle kehitykselle. Vastaavasti ryhmään kuuluva lapsi saa paljon hyviä eväitä itsetunnon rakentamiselle. (Keltikangas-Järvinen 2010, 192.) Ihmissuhteiden tärkeyden merkitystä lapsen kehitykseen ei tule sivuuttaa, sillä lapsi tarvitsee sosiaalisia kontakteja elämäänsä (Dunderfelt 2011, 59-60).

5.2 Leikki

Lapsen leikki on ensisijaisen tärkeää lapsen kehitykselle. Leikki tuo lapselle kokemuksia ja leikin kautta lapsi rakentaa omaa minäkuvaansa sekä käsittelee ympäröivää maailmaa. (Urho & Vehkalahti 2013, 9.) Leikkiä ei monesti ymmärretä arvostaa tarpeeksi eikä ajatella, kuinka tärkeästä asiasta on kyse. Leikin merkitystä ja arvoa lapselle tulisi tukea ja korostaa. (Järvinen ym. 2009, 66.)

Leikin kautta lapsella on mahdollisuus ilmaista itseään ja toimia oman mielikuvituksensa varassa. Lapsi voi ohjata leikkiä ja leikkiä eri rooleissa, jolloin mielikuvitus kasvaa sekä vahvistuu. (Zimmer 2011, 179.) Lapsi voi leikkiä yksinkin,

mutta on tärkeää, että lapsi oppii taidon leikkiä toisten lasten kanssa. Leikin myötä lasta voi monipuolisesti opettaa ja kasvattaa. Leikillä voidaan vaikuttaa esimerkiksi lapsen sosiaalisiin taitoihin ja ongelmanratkaisukykyyn. Luovuus kasvaa käsillä tekemisen, yhdessäolon ja tarinoiden kautta leikissä. (Urho & Vehkalahti 2013, 8-21.) Vuorovaikutus toisten leikkijöiden kanssa kehittyy ja sääntöjä opetellaan noudattamaan. Puheenkehitys vahvistuu leikin kautta ja voidaankin kysyä, voiko lapsi oppia puhumaan ilman riimejä, lauluja ja sanoitusta, joita toistetaan hänelle leikin kautta. (Helenius & Korhonen 2011, 67-70.) Tutkimusten mukaan leikin merkitys aivojen toiminnalle on merkityksellistä. Leikit edistävät aivotoimintaa, jonka seurauksena monet taidot kasvavat. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi itsenäisen ajattelun taidot, tilanteiden arviointi, kokonais-tilanteiden hahmottaminen ja oman käyttäytymisen arviointi. (Jantunen & Lautela 2009, 155.)

Leikki vaatii onnistuakseen turvallisen ympäristön lapselle. Tämä tarkoittaa lapselle turvallisia aikuisia ympärille ja turvallista paikkaa elää lapsen elämää. Leikin merkitystä lapsen kasvuun voidaan tarkastella myös lapsen kriisien kautta. Jos lapsella on vaikea elämätilanne, esimerkiksi vanhempien avioero, lapsi voi käsitellä aihetta leikin kautta ja ikään kuin leikkiä ikävän kokemuksen pois elämästään. Jos leikille ei anneta mahdollisuutta eikä sitä arvosteta tarpeeksi, voi lapselle jäädä käsittelemättömiä asioita, jotka olisivat poistettavissa leikin avulla (Jantunen & Lautela 2009, 146-147; Zimmer 2011, 73.)

Leikin merkitys lapselle ikäryhmittäin

Kaikki lapset tarvitsevat leikkiä, eikä sen merkitystä voi sivuuttaa. Lapsi kasvaa ja oppii leikin kautta, saa uusia kokemuksia sekä oivalluksia. Lapsen leikit vaihtelevat ikäryhmittäin, ja näin lapsi oppii uusia taitoja kasvaessaan. (Urho & Vehkalahti 2013, 8-11.) Järvisen ym. (2009, 68) mukaan lapsi omaksuu leikissä oman ikä- ja kehitysvaiheensa kannalta välttämättömät taidot ja tiedot. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi yhteistyötaidot, tunteiden ilmaisu, itsehillintä, keskittyminen, mielikuvitus, motoriset taidot, kieli ja ajattelu. Leikkiä pidetäänkin lapsuuden yhtenä tärkeimpänä asiana ja sen merkitystä lapsen kasvulle ja kehitykselle

korostetaan koko ajan lisää. Aikuiset voivat myönteisellä tukemisella kannustaa lapsia leikkiin ikäryhmä huomioiden. (Jantunen & Lautela 2009, 140 – 150.)

Alle 1-vuotias lapsi

Pienestä asti vauvat yrittävät tarttua aktiivisesti kiinni esineisiin ja esimerkiksi ihmisen sormiin sekä hiuksiin. Noin kahdeksan kuukauden ikäisenä lapsi oppii nostamaan sormillaan esineitä itselleen. Alle vuoden ikäiset lapset pitävät tavaroitten ja omien käsien yhteen lyömisestä. Tämän ikäryhmän lapset myös tunustelevat erilaisia pintoja, keskittyvät omaan kuvaansa peilissä ja alkavat liikkua kehityksensä mukaisella tavalla, esimerkiksi potkimalla sitterissä sekä aloittamalla ryömimisen. (Murphy 2010, 24.) Lapsi nauttii myös loruista ja lauluista, joihin voi liittää erilaisia liikkeitä tuomaan viihdykettä. (Karvonen & Lehtinen 2009, 10).

Huomion ja mielenkiinnon osoittaminen toisia vauvoja kohtaan voi tapahtua jo muutaman kuukauden ikäisellä lapsella. On havaittavissa, että vauva pystyy erottamaan aikuisen lapsesta ja on enemmän kiinnostunut toisesta lapsesta kuin aikuisesta. Jo muutaman kuukauden ikäinen lapsi ojentaa raajojaan enemmän muita lapsia kohtaan ja katselee muita lapsia enemmän kuin aikuisia. On harvinaista, mutta mahdollista, että puolen vuoden ikäinen lapsi harjoittaa vuorovaikutusta toisen lapsen kanssa. Tämä tapahtuu usein niin, että lapsi ojentaa leluaan toiselle lapselle. (Keltikangas-Järvinen 2010, 212.)

Alle 2-vuotias lapsi

Tässä ikävaiheessa lapsi alkaa jo selkeästi osoittaa mielenkiintoa toisia lapsia kohtaan. Lapset alkavat nauttia yhteisleikistä. Lapset eivät kuitenkaan kykene vielä keskittymään leikkiin pitkäkestoisesti, ja yhteisleikki keskeytyy usein, mutta jatkuu yleensä uudelleen pienen tauon jälkeen. Tämänikäiset lapset leikkivät siis jo yhdessä, mutta eivät kykene vielä varsinaiseen vuorovaikutukseen. Aikuisen apunaan lapset saattavat pystyä rakentamaan hetkellisen vuorovaikutuksen toistensa kanssa. Ilman aikuisen tarjoamaa apua tämä ei kuitenkaan vielä onnistu. Yhteisiin leikkeihin kuuluvat yhdessä nauraminen, vierekkäin leikkiminen, yhdessä juokseminen ja samojen leikkien leikkiminen yhdessä. (Kelti-

kangas-Järvinen 2010, 212.) Yhteisleikkien ohella lapsi nauttii kahdenkeskisestä ajasta aikuisen kanssa. Lapsi esimerkiksi istuu mielellään sylissä aikuisen kanssa kommunikoiden ja vaikka kirjaa katsellen. (Karvonen & Lehtinen 2009, 18.)

Lapsen kielellinen kehitys kasvaa ja lapsi alkaa toistelevaan sanoja. Yksinkertaiset ja selkeät kuvakirjat kiinnostavat lasta suuresti. (Karvonen & Lehtinen 2009, 17.) Myös leikkilorut kirjojen ohella ovat lapselle mielekästä tekemistä. Lapsi nauttii yhä myös kurkistus – ja taputusleikeistä yhdessä aikuisen kanssa. (Järvinen ym. 2009, 59.) Suosittuja leikkejä alle kaksi vuotiaalle ovat pinoamisleikit palikoilla ja muilla pinottavilla esineillä. Pinoja voidaan rakentaa yhä uudelleen ja uudelleen esimerkiksi puupalikoista. Kävelevä lapsi vetää mielellään leluja perässään, jos ne ovat esimerkiksi naruun kiinnitetty. Tässä iässä lapset alkavat tunnistamaan myös niin sanottua poikien- ja tyttöjenleluja. Lapset lajittelevat mielellään leluja esimerkiksi muotojen ja lelujen koon mukaan. (Murphy 2010, 27-29.)

Alle 3-vuotias lapsi

Tässä ikävaiheessa lapset alkavat jo selvästi osoittamaan enemmän mielenkiintoa useampia lapsia kohtaan. Vuorovaikutustaidot ovat jo kasvaneet ja lapsi pystyy selkeään vuorovaikutukseen 1-2 lapsen kanssa yhdessä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 213.) Lapsien on kuitenkin vielä vaikea jakaa leluja keskenään. Keskinäiset leikit muiden lasten kanssa alkavat luonnistua, mutta lapsi kaipaa vielä aikuista seurakseen leikin läheisyyteen. (Järvinen ym. 2009, 60.) Yhteisleikkien ohella lapsi pystyy viihdyttämään itse itseään ja olemaan tyytyväinen myös yksinleikeissä. Lapsi viihdyttää itseään esimerkiksi kirjan parissa, katselee ja kääntelee sivuja, vaikka lukutaitoa ei vielä olekaan. (Murphy 2010, 45-46.)

Tässä ikävaiheessa lapsi alkaa luomaan ensimmäisiä ystävyssuhteita. Ystävyssuhteet opettavat lapselle sosiaalisia sääntöjä ja käyttäytymismalleja. Lapsi oppii vuorottelevaan, jakamaan ja huomioimaan toisen lapsen tunteita. Lapsi nauttii rooli- ja kuvitteluleikeistä. (Murphy 2010, 52-53.) Rooli- ja kuvitteluleikkien ohella lapsi pitää lelujen purkamisesta, kokoamisesta ja kasaamisesta. Myös

muovaileminen, leipominen ja maalaaminen ovat suosittua ajanvietettä tämän ikäryhmän lapsille. (Järvinen ym. 2009, 60-60.)

Liikkumisen tarve ja halu kasvaa noin kolmivuotiaalla lapsella. Lapsi osaa juosta, hyppiä, potkia ja heittää palloa, jolloin liikunta monipuolistuu huomattavasti. Liikuntaleikit tulee kuitenkin pitää vielä yksinkertaisina ja selkeinä, jotta lapsen mielenkiinto liikuntaa kohtaan säilyy ja kasvaa. (Karvonen & Lehtinen 2009, 21.)

Alle 4-vuotias lapsi

Lapsen suhde ympäristöön muuttuu 4-vuotiaana. Lapsi ymmärtää olevansa itsenäinen henkilö ja puhua itsestään minämuodossa, ei pelkästään etunimellä. Myös ajattelun taito on kehittynyt, ja lapsi pystyy yhä monimutkaisempaan ajatteluun. (Karvonen & Lehtinen 2009, 21.) Kehitys tuo lapselle lisää kuvitteellisuutta leikkeihin. Mielikuvitusmaailma kasvaa ja lapsen taidot leikki- ja pelitilanteissa kasvavat. Mielikuvituksen kehityksen ansiosta lapsi viihtyy hyvin myös itsekseen. Lapsi osaa kehittää oman mielikuvitusmaailman leikkinsä, jonka parissa hän voi viihtyä pitkiäkin aikoja. Lapsella voi olla myös mielikuvituskavereita. Mielikuvituksen kehitys tuo myös uusia ulottuvuuksia ystävyysuhteisiin. (Murphy 2010, 65-70.)

Lapsi kykenee leikkimään ryhmässä kolmen ja neljän vuoden iässä. Lapsi pystyy omaksumaan leikin mukaisia rooleja ja pystyy noudattamaan yhteisesti sovittuja leikin sääntöjä. Usein tähän ikäryhmään kuuluva lapsi pitää vielä kuitenkin eniten leikeistä, joissa on osallisena 1-2 lasta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 213.) Lasten kesken tulee leikeissä vielä usein pientä nahistelua ja lapsi voi olla herkkä ja pahoittaa mielensä helposti. Lapsi haluaa tehdä asioita paljon itsenäisesti ja saada tekemistään asioista positiivista palautetta. (Järvinen ym. 2009, 60-61.)

Murphy (2010, 82-82) mukaan lapsen hienomotoriikan kehitys tuo uusia mahdollisuuksia lapselle. Lapsi pitää piirtämisestä, värittämisestä ja saksilla leikkaamisesta. Liikunnalliset leikit kiinnostavat lasta ja liikunnalliset taidot, kuten tasopaino sekä koordinaatiokyky ovat kasvaneet. Myös Järvisen ym. (2009, 60-61) mukaan tässä ikävaiheessa olevalla lapsella on riittävät taidot monipuolisiin

liikunnallisiin leikkeihin. Lapsi pystyy esimerkiksi ajamaan apupyörien avulla polkupyörää, juosta ja harjoitella erilaisia hyppelyitä. Lapsi pitää yhä myös lorusta, lauluista ja satujen kuuntelemisesta.

Alle 5-vuotias lapsi

Alle viisivuotias lapsi on kykenevä jo huomioimaan toisten tunteita ja pystyy ottamaan muut ihmiset huomioon. Vanhemmista erossa oleminen, odottaminen ja lelujen jakaminen muiden kanssa on aiempaa helpompaa. (Järvinen ym. 2009, 61-62.) Lapsi leikkii mielellään toisten lasten kanssa. Leikissä lapsi osaa ottaa huomioon toisen tunteet. Tämä näkyy lapsen taitona ottaa muut huomioon ja lohduttaa toista. Lapsia kiinnostavat kahdenkeskiset leikit, aikuisten katseilta näkymättömissä. (Karvonen & Lehtinen 2009, 24.)

Hiljalleen myös aikakäsitteet alkavat muodostua. Lapsi pystyy hahmottamaan tiettyjä ajan ja paikan käsitteitä, kuten tänään – huomenna, nopeasti – hitaasti, alas – ylös ja aikaisin- myöhään. Lapsi pystyy myös luokittelemaan samaan ryhmiin kuuluvia asioita ja esineitä. Lapselle on kehittynyt värikäs mielikuvitus ja lapsi usein kertoo erilaisia tarinoita, kerskailee ja liioittelee. Lapsi keksii helposti omia lauluja ja loruja. Päävärit on tähän ikävaiheeseen mennessä opittu ja piirrokset ovat entistä selkeämpiä ja realistisempia. Vaikeammat palapelit alkavat luonnistua ja saksien käyttäminen helpottuu. (Järvinen ym. 2009, 62.)

Lapsen lihakset ovat vahvistuneet ja lapsi kiipeilee, hyppii, loikkii sekä juoksee kompuroimatta. Lapsi pitää voimistelusta, tanssimisesta ja kiipeilemisestä. Eri-laiset kiipeilytelineet ovat lasten suosiossa. Sisätiloissa lapsi voi tehdä esteratoja ja ulkona pelata liikunnallisia pelejä. Kolmipyörä voi jo vaihtua oikeaan apupyöräiseen pyörään. (Murphy 2010, 108-109.)

Alle 6-vuotias lapsi

Kuuden ikävuoden kynnyksellä lapsen tunteet vaihtelevat ja ailahtelevat voimakkaasti. Lapsi alkaa olla oma-aloitteinen ja omatoiminen. Toisaalta taas lapsi haluaa vielä olla pieni ja saada aikuisilta hoivaa. Lapsi ymmärtää hyvin, mikä on oikein ja mikä väärin. Muisti on kehittynyt jo niin hyvin, että lapsi voi muistaa asioita usean kuukauden tai vuoden takaa. Oman nimen kirjoittaminen luonnis-

tuu ja laskeminen useamman numeron päähän luonnistuu hyvin. (Järvinen ym. 2009, 62.)

Lapsi viihtyy hyvin leikkiryhmissä samanikäisten kanssa. Roolileikit ovat suosittuja ja ovat monimutkaisempia juoneltaan kuin aiemmin. Leikkien teemat on usein otettu esimerkiksi ammateista tai tutuista tapahtumista. (Karvonen & Lehtinen 2009, 26.) Lapsi pitää leikeistä, joissa on selkeästi sovitut säännöt ja roolit. Lapsi pitää askartelusta, muovailusta, piirtämisestä, maalaamisesta sekä ikätason mukaisista pienistä työtehtävistä, kuten leipomisesta. Myös sadut ja kertomukset kiehtovat lasta ja saduissa voi olla entistä monimutkaisempia juonia, sillä lapsi pystyy hyvin niitä seuraamaan tässä ikävaiheessa. (Järvinen ym. 2009, 63.) Hienomotoristen taitojen kasvaminen lisää käden ja silmän yhteistyötä, minkä seurauksena lapsi on entistä taitavampi esimerkiksi piirtämisessä. Kehitystä tapahtuu myös lapsen omassa ajattelussa. Lapsen on entistä helpompaa ymmärtää syy-seuraus-suhteita. (Jantunen & Lautela 2009, 67.)

6 Lappeenrannan avoimet varhaiskasvatuspalvelut

Lappeenrannassa toimii kolme eri avointa päiväkotia, jotka sijaitsevat Leirissä, Lauritsalassa ja Sammonlahdessa. Nämä kaikki järjestävät sekä avointa päiväkotitoimintaa että leikkikerhoja. Kaikissa paikoissa leikkikerhoa järjestetään kahdena päivänä viikossa, ja muut päivät on varattu avoimelle toiminnalle. Jokaisessa Lappeenrannan toimipisteessä työskentelee lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja. Toiminta on maksutonta eikä osallistuminen vaadi ennakkoilmoitusta, ja se on tarkoitettu kaikille kunnallisen päivähoidon ulkopuolella oleville alle kouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen/hoitajilleen. (Lappeenranta 2012.)

Lappeenranta haluaa tarjota avoimen päiväkodin myötä lapsiperheille kohtauspaikan, jossa heillä on mahdollisuus tutustua samassa elämäntilanteessa oleviin perheisiin ja saada heiltä vertaistukea. Toimintaa on pyritty kehittämään siten, että se tukee lapsen kehitystä ja antaa eväitä vanhemmille/hoitajille heidän kasvatustyössään. Avoimessa päiväkodissa tehdään asioita yhdessä, esimerkiksi lauletaan, askarrellaan, leivotaan ja retkeillään. Avoimessa päiväkodissa toivotaan, että vanhemmat/hoitajat tekisivät asioita yhdessä lapsen kanssa ja

päävastuu lapsesta onkin koko ajan vanhemmilla/hoitajilla. Lappeenrannan toimipisteissä on tarjolla pientä syömistä ja juomista maksua vastaan. Avoimeen päiväkotiin voi ottaa mukaan myös omia eväitä, sillä ruokailuun on varattu omat tilat. (Lappeenranta 2011.)

Lappeenrannan avoimissa päiväkodeissa toimivat leikkikerhot on suunnattu 3-5- vuotiaille lapsille. Lapsi on kerhossa ilman vanhempiaan 2-3 tuntia päivässä kahdesti viikossa. Yhteen leikkikerhoryhmään otetaan 14-20 lasta. Kerhoon haetaan leikkikerhohakemuksella ja toiminta on maksutonta. Lapset on kuitenkin vakuutettu kerhon ajaksi. Lapset tuovat leikkikerhoon mukanaan omat eväät. Leikkikerhojen tavoitteena on tukea perheiden kasvatustyötä ja lapsen itsenäistymistä. Lapselle tarjotaan erilaista ohjattua toimintaa sekä autetaan tottumaan ryhmässä toimimiseen. (Lappeenranta 2011.)

7 Aikaisemmat tutkimukset

Avoin varhaiskasvatus, sen toiminta ja tarpeellisuus ovat olleet aiheina useisiin opinnäytetöihin. Monissa opinnäytetöissä avointa varhaiskasvatusta nostetaan esille lapsiperheiden näkökulmasta sekä siitä näkökulmasta, miten vaikutus näkyy perheiden arjessa. Avoimeen varhaiskasvatukseen liittyviä opinnäytetöitä on tehty kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi perinteiseen päivähoitoon. Lappeenrannan alueen avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin suoraan suuntautuvia opinnäytetöitä ei ole tehty. Useissa Lappeenrannan varhaiskasvatukseen liittyvissä opinnäytetöissä mainitaan avoin varhaiskasvatus, mutta sitä ei ole selvitetty tai tutkittu sen laajemmin.

Brown ja Keisalo (2012) selvittivät opinnäytetyössään, mitä Hyvinkään avoimia varhaiskasvatuspalveluita käyttävät toivoivat palveluilta tulevaisuudessa ja millaisia kehitysehdotuksia heillä oli niihin. Kehitysehdotusten lisäksi haluttiin tietää, miksi osa käytti palveluita ja osa ei. Salonen (2011) selvitti opinnäytetyössään Kouvolan alueen avointen varhaiskasvatuspalveluiden toimivuutta sekä sitä, miten kyseisiä palveluita alueella voisi kehittää. Tissarin (2009) opinnäytetyö on toteutettu yhdessä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa ja työn tavoitteena oli selvittää avoimen päiväkodin merkitystä palveluita käyttävien sosiaalisessa verkostossa ja miten sieltä saatu vertaistuki on auttanut vanhempia.

Hintsala (2008) on tehnyt pro gradu –tutkielmansa Lapin yliopistoon aiheenaan tarkastella avointa varhaiskasvatusta vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään lisäksi, miten vanhemmuus näkyy palveluita käyttäville.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA selvittivät yhteistyönä avoimen varhaiskasvatuksen nykytilaa ja kehittämistarpeita 7.6–28.9.2007. Kyselyn tuloksina vahvimmin nousi esille tarve kehittää avointen varhaiskasvatuspalveluiden lainsäädäntöä, lasten ja vanhempien osallisuutta sekä vaikuttamista. Myös pedagogiikan ja erityisentuen tarvetta toivottiin kehitettävän. (Alila & Portell 2008, 65-67.)

8 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, mikä merkitys Lappeenrannan avoimilla päiväkodeilla on toimintaa käyttävien lapsiperheiden arjessa. Lappeenrannassa toimii kolme avointa päiväkotia: Lauritsalassa, Leirissä ja Sammonlahdessa. Lisäksi tavoitteenamme oli tuoda avoimia varhaiskasvatuspalveluita enemmän ihmisten tietoisuuteen ja saada ihmiset tiedostamaan palveluiden tärkeys.

Selvityksessämme haemme vastausta seuraaviin selvityskysymyksiin:

1. Mistä asiakas on saanut tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta?
2. Minkälainen merkitys avoimella päiväkodilla on lapsiperheiden arjessa?
3. Minkälaista vertaistukea ja voimavaroja asiakas kokee saavansa avoimesta päiväkodista?

8.1 Tutkimustyyppi

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmä on laadullinen eli kvalitatiivinen. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran mukaan (2013, 161) kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on kuvata ja tutkia todellista elämää kokonaisvaltaisesti. Tarkoituksena on löytää tutkimuksen kautta tosiasioita, eikä todentaa jo olemassa olevia asioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161.) Olennaista laadullisessa tutkimuksessa on, että tietoa kerätään ihmisiltä, jotka tietävät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon (Tuomi & Sarajärvi 2011, 85). Ihmisiä pide-

täänkin kvalitatiivisessa tutkimuksessa tiedon keruun välineenä. Tutkijan tulee luottaa omiin havaintoihinsa tutkimusta tehdessä. (Hirsjärvi ym. 2013, 164).

Selvityksessämme olivat mukana kaikki Lappeenrannan kolme avointa päiväkotia. Selvityksen aineistoa keräsimme yksilöhaastatteluiden kautta. Hirsjärven ym. (2013, 164) mukaan kvalitatiiviselle tutkimukselle olennaista onkin, että tutkija suosii keinoja, joissa tutkittavien näkökulmat ja mielipiteet pääsevät hyvin esille. Näin tapahtuu esimerkiksi haastatteluissa. Käytimme strukturoitua haastattelua eli lomakehaastattelua. Lomakehaastattelussa käytetään lomaketta apuna ja kysymysten muoto on valmiiksi mietitty (Hirsjärvi ym. 2013, 208). Olimme laatineet kysymykset etukäteen ja käytimme valmista kysymysrunkoa.

Kvalitatiiviselle tutkimukselle keskeistä on, että tiedon hankinta ja aineiston kerääminen tapahtuisi todellisissa sekä luonnollisissa tilanteissa. Tutkimussuunnitelma voi kvalitatiivisessa tutkimuksessa muotoutua tutkimuksen edetessä ja läpi koko tutkimuksen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa voidaan kerätä esimerkiksi kyselylomakkeiden ja haastatteluiden kautta. (Hirsjärvi ym. 2013, 164.) Halusimme luoda haastattelutilanteista mahdollisimman luontevia ja rentoja. Koimme hyväksi, että saimme toteuttaa haastattelut avoimien päiväkotien tiloissa, jolloin ympäristö oli asiakkaille tuttu. Hirsjärven ym. (2013, 212-213) mukaan haastatteluihin kuuluu olennaisena osana havainnointi. Havainnointi on tarkkailua ja sen avulla saadaan tietoa siitä, mitä haastateltavat itse todellisuudessa ajattelevat.

Käytimme aineiston keruussa myös lyhyttä kyselylomaketta. Kyselylomakkeen päätimme tehdä, jotta saisimme tietyistä kysymyksistä laajempaa otantaa. Hirsjärven ym. (2013, 195) mukaan kyselylomakkeiden avulla saadaan laaja tutkimusaineisto kerättyä. Lomakkeet säästävät tutkijoiden aikaa, koska kaikkia osallistuvia ei tarvitse erikseen haastatella. Kyselylomakkeen etuihin kuuluu myös sen vapaaehtoisuus, jolloin siihen vastaavat haluavat oikeasti tutkimukseen osallistua. Lomakkeen ollessa selkeä ja helposti luettava sekä helposti vastattava vastaajien osallistuminen helpottuu. Lomakkeiden kautta pyritään ja pystytään selvittämään vain tiettyjä tutkijoita kiinnostavia kysymyksiä. Lomakkeissa vastausvaihtoehdot on määritellyt jo valmiiksi vastaajille. Määritellyt ky-

symykset ovat laadittu siten, että ne liittyvät olennaisesti sovittuun aiheeseen ja teemaan. (Alasuutari 2011, 50-51.)

Kyselylomakkeisiin voi myös sisältyä riskejä. Lomakkeen laadintaan kuluu aikaa ja lomakkeen kysymysten täytyy olla tarkkaan harkittuja. Kysymysten muotoilun täytyisi olla sellainen, etteivät osallistujat ymmärrä niitä toisella tavalla kuin tutkijat ovat tarkoittaneet. Osallistujien vastaamisen vapaus voi toisinaan myös johtaa siihen, että osallistujat eivät ota tutkimusta vakavasti ja vastaavat asiattomasti kysymyksiin. Vastaajat voivat myös ymmärtää kysymykset väärin tai eri tavoin, kun tutkija on ne tarkoittanut ymmärrettäväksi. Tutkijoilla ei välttämättä myöskään ole tietoa siitä, miten hyvin vastaajat ovat aiheesta tietoisia ja kuinka hyvin he ovat asiaan perehtyneet. Ongelmaksi voi muodostua myös vastaajien vähäinen määrä. (Hirsjärvi ym. 2013, 195).

Mielestämme onnistuimme kyselylomakkeen laadinnassa ja saimme lomakkeiden kautta lisättyä aineistoamme. Koimme kyselylomakkeen olevan selkeä ja kysymysten sellaisessa muodossa, että niitä on hankala ymmärtää väärin. Kiinnitimme huomiota kysymysten muotoiluun ja koko kyselylomakkeen selkeään ulkoasuun. Kyselylomakkeita palautettiin yhteensä 56. Kyselylomakkeiden avulla säästimme myös aikaa, sillä 56 ihmiseltä kyselylomakkeessa olleiden tietojen kysyminen olisi vienyt paljon aikaa. Kyselylomake sopi hyvin myös kohderyhmälle, sillä he pystyivät täyttämään lomakkeen sellaisena aikana, kun heille itselleen parhaiten sopi. Avoimien päiväkotien asiakkaat pitävät toimintaa tärkeänä ja siksi uskallamme olettaa, että kaikki vastaukset olivat asianmukaisia sekä tosia. Asiattomia vastauksia ei palautuneissa kyselylomakkeissa ollut.

8.2 Käytännön toteutus

Syksyllä 2012 otimme yhteyttä Lappeenrannan kolmeen avoimeen päiväkotiin ja kerroimme työntekijöille ajatuksistamme toteuttaa opinnäytetyömme avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin. Pyysimme heiltä mahdollisia ideoita ja ajatuksia selvitystä varten, joiden kautta selvityksen lopullinen aihe muodostui. Päädyimme keräämään aineiston haastatteluilla ja lyhyellä kyselylomakkeella. Lyhyen kyselylomakkeen tarkoitus oli toimia selvityksemme tukena ja saada vastauksia henkilökuntaa askarruttaviin kysymyksiin.

Lappeenrannan kaupungin kasvatus- ja opetustoimi myönsi meille tutkimusluvan joulukuun alussa 2012. Halusimme tutustua jokaiseen avoimeen päiväkotiin etukäteen ja sovimme työntekijöiden kanssa tutustumiskäynneistä. Tutustumiskäynneillä kävimme yhdessä läpi aikatauluja ja sovimme, milloin haastattelut toteutetaan. Katsoimme myös yhdessä, missä tilassa haastattelut olisi sopivinta tehdä. Päädyimme työntekijöiden kanssa siihen, että toteutamme haastattelut yhden päivän aikana jokaisessa toimipaikassa. Sovitut päivät ajoittuivat tammi-helmikuulle 2013. Jätimme tuolloin myös kyselylomakkeet jokaiseen toimipaikkaan asiakkaiden täytettäväksi.

8.3 Aineiston analyysi

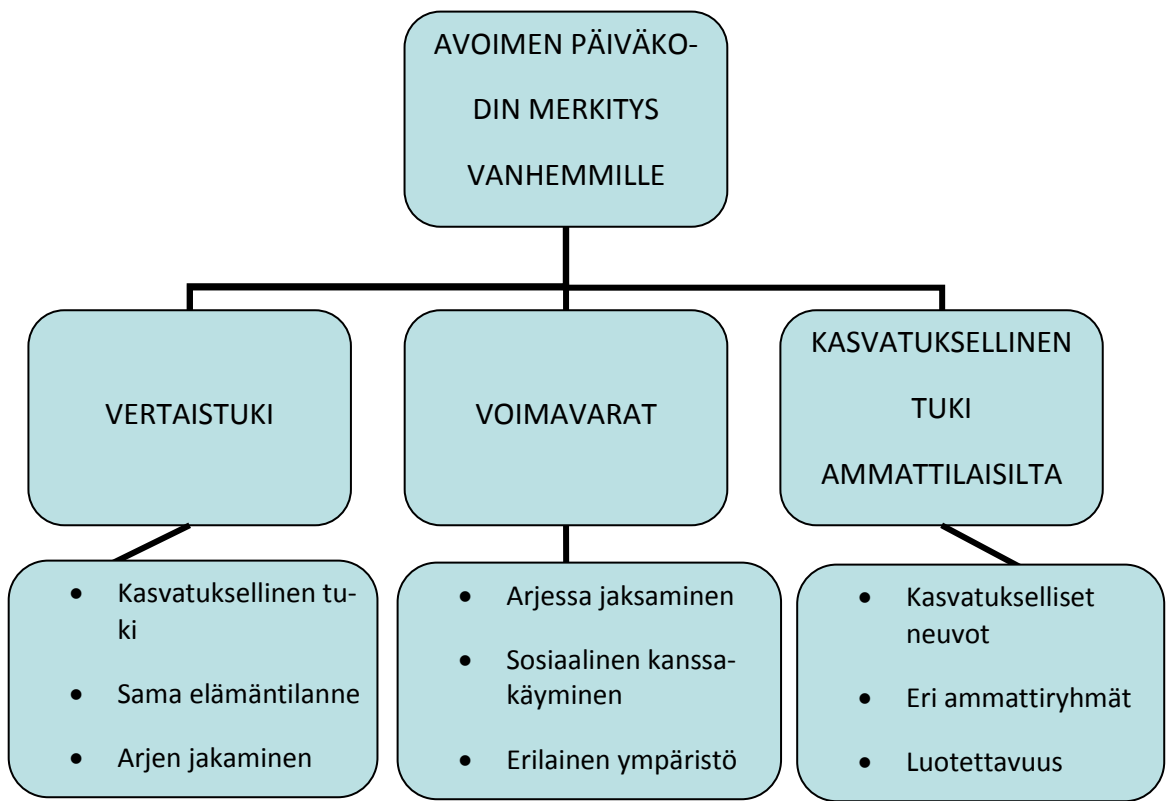
Käytimme aineiston analysointimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tuomen ja Sarajärven (2011, 91-108) sisällönanalyysi on kvalitatiivisissa tutkimuksissa käytetty perusmenetelmä, jonka tarkoituksena on saada aineistosta tiivisluonteinen ja selkeästi ymmärrettävissä oleva. Aineistosta on tarkoitus etsiä tietoja, jotka ovat tutkimuksen kannalta olennaisia. Olennaista on löytää juuri sitä tietoa, jota tutkimuksessa on lähdetty selvittämään ja halutaan saada selville. Myös Alasuutarin (2011, 39-44) mukaan kvalitatiivinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Havaintojen pelkistämisessä aineistoa tarkastellaan vain tietyistä näkökulmista. Huomio kiinnitetään vain siihen, mikä on kysymysten kannalta olennaista tietoa. Arvoituksen ratkaisemisessa tehdään tulkintoja tutkittavasta aiheesta. On kuitenkin huomioitava, että tutkimus millään analysointimenetelmillä ei voi saavuttaa koskaan täydellistä varmuutta. (Alasuutari 2011, 39-44).

Tutkimuksessa käytetyn aineiston ollessa kerättynä, aineisto redusoidaan eli pelkistetään (Tuomi & Sarajärvi 2011, 109). Kun olimme litteroineet kaikki haastattelut, mietimme, mitkä asiat koko aineistosta ovat selvityksemme kannalta olennaista tietoa. Keskityimme jatkossa vain selvityksen kannalta olennaisiin tietoihin ja epäolennaiset asiat jätimme vain litteroituun versioon. Litteroinnilla tarkoitetaan tapaa, jossa aineisto kirjoitetaan puhtaaksi sanasta sanaan (Hirsjärvi ym. 2013, 222).

Kun olimme löytäneet aineistosta olennaiset asiat, keskityimme ryhmittelemään saadun aineiston. Ryhmittelyvaihe kuuluu osana sisällöanalyysiin. Ryhmittelyä kutsutaan klusteroinniksi, jonka tarkoituksena on ryhmitellä saatua aineistoa ja yhdistellä samankaltaisia asioita (Tuomi & Sarajärvi 2011, 109-119). Otsikot muodostuivat haastatteluista saadun aineiston pohjalta. Pääotsikoissa päädyimme seuraaviin aiheisiin: lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät merkitykset ja avoimen päiväkodin merkitys vanhemmille. Alaotsikoiksi muodostuivat seuraavat aiheet: lasten sosiaalisuus ja kaverisuhteet avoimessa päiväkodissa, ohjatun toiminnan merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle, vertaistuki, voimavarat sekä kasvatuksellinen tuki ammattilaisilta. Päätimme kirjoittaa yhden kysymyksen vastaukset allekkain, jolloin saamamme vastaukset selkiytyivät saman tien. Tämän jälkeen aineistosta oli helppoa nähdä aiheet, joista saimme eniten materiaalia ja jotka olivat olennaisia tutkimuksen kannalta.

Laadullista aineistoa voidaan argumentoida myös määrällisillä suhteilla, kuten tilastollisilla yhteyksillä eri tekijöiden välillä tai prosenttiosuuksilla. Tällöin saadaan selkeämpi kokonaisuuskuva kerätyistä tuloksista. (Alasuutari 2011, 203.) Kyselylomakkeet kävimme läpi kirjaamalla ylös saadut vastaukset ja niiden lukumäärät. Saatujen vastausten lukumäärien perusteella teimme vastauksista kaaviot havainnollistamaan jakaumaa. Laskimme myös vastausten prosentuaaliset määrät, jotta vastausten lukeminen helpottuisi ja vastaukset olisivat helposti luettavissa yhdestä kaaviosta. Kaaviot olemme käsitelleet tarkemmin tulokset – osiossa.

Taulukossa 1 havainnollistamme, kuinka ryhmittelimme haastatteluista saamiamme vastauksia.

Taulukko 1. Aineiston ryhmittely

8.4 Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelua

Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu jo itse aiheen valinta. Valintaa miettiessä täytyy ottaa huomioon aiheen ajankohtaisuus ja merkityksellisyys. (Hirsjärvi, ym. 2013, 25.) Valitsimme aiheen, sillä koimme sen kiinnostavaksi ja vähän tutkituksi. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli saada vastauksia selvityskysymyksiimme koskien Lappeenrannan avointen päiväkotien toimintaa. Toimimme yhteistyössä jokaisen avoimen päiväkodin toimipisteen kanssa. Eettisestä näkökulmasta aiheen ajankohtaisuus oli hyvinkin pinnalla opinnäytetyötä tehdessämme, sillä avoimet päiväkodit olivat lakkautusuhan alla Lappeenrannassa.

Selvityksemme kattavat kaikki Lappeenrannan avoimien päiväkotien toimipisteet, ja näin ollen saimme kattavan otoksen kaupungin avoimista päiväkodeista. Saimme työntekijöiltä tietoa siitä, milloin on sopivin päivä haastatteluille, jotta saisimme parhaan mahdollisen otannon. Päätimme haastatella jokaisessa toi-

mipisteessä noin viittä vanhempaa, jolloin saimme riittävän määrän vastauksia. Kahdessa toimipisteessä saimme enemmän vastauksia, sillä kävijöitä oli paljon ja vanhemmat olivat innokkaita osallistumaan haastatteluun.

Haastattelut toteutimme yhden päivän aikana yhdessä toimipisteessä kerrallaan. Olimme varautuneet menemään paikalle myös toisena päivänä, mikäli vastauksia ei tulisi tarpeeksi. Kyselylomakkeet olivat jokaisessa toimipisteessä kahden viikon ajan, jotta saimme mahdollisimman laajan otannan. Kyselylomake koostui kahdesta kysymyksestä, joten sen täyttämiseen kului vähän aikaa. Päädyimme lyhyeen lomakkeeseen, sillä lapset ovat vanhempien vastuulla avoimessa päiväkodissa eikä vanhemmilla ole mahdollisuutta pitkän lomakkeen täyttämiseen.

Saimme riittävän laajan määrän vastauksia sekä haastatteluista että kyselylomakkeista. Koemme määrän riittävän siihen, että vastauksista saadaan oikeaa ja luotettavaa tietoa Lappeenrannan avoimista päiväkodeista. Luotettavuuden lisäksi halusimme huomioida eettisyyden opinnäytetyömme eri vaiheissa. Olenainen osa tutkimuksen analyysia on lähdekritiikki. Lähteiden luotettavuutta tulee arvioida erilaisilla kriteereillä. Kvalitatiivista aineistoa voidaan tarkastella indikaattoreina ja todistuksina. Indikaattorilla tarkoitetaan tietoa kysymyksestä, johon etsitään vastausta. Todistuksessa lähdettä tarkastellaan siitä näkökulmasta, mistä aihetta tutkitaan. (Alasuutari 2011, 95-96.) Käyttämämme teorialähteet pyrimme valitsemaan uusimmista painoksista, jos niitä oli vain saatavilla. Huomioimme myös internetlähteiden luotettavuuden. Opinnäytetyössämme tietoomme tulleet asiat ja vastaukset pidämme omana tietonamme ja kunnioitamme vaitiolovelvollisuutta. Haastatteluista ja kyselyistä saadut vastaukset hävitämme asianmukaisella tavalla.

Tutkimuksen eettisyydessä täytyy huomioida itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja kohderyhmän kohtaaminen (Hirsjärvi ym. 2013, 25). Haastatteluissa kohtasimme vanhemmat kasvotusten, jolloin arvostava ja kunnioittava kohtaminen oli ensiarvoisen tärkeää. Ennen haastatteluja olimme käyneet tutustumassa jokaiseen Lappeenrannan avoimeen päiväkotiin ja yhdessä työntekijöiden kanssa sopineet parhaan mahdollisen paikan haastatteluille. Kiinnitimme

huomiota haastattelutilan rauhallisuuteen ja sen tarjoamaan yksityisyyteen. Haastateltavat valitsimme sattumanvaraisesti ja heillä oli oikeus kieltäytyä haastattelusta. Haastattelut toteutimme nimettöminä eikä haastateltavan henkilöllisyys tule missään vaiheessa ilmi. Ennen haastattelua vanhemmalla oli oikeus tutustua saatekirjeeseemme, josta selvisi opinnäytetyömme aihe ja tarkoitus. Olimme jakaneet työnkuvan haastatteluiden aikana siten, että toinen meistä haastatteli ja toinen kirjoitti vastaukset ylös tietokoneella.

Totuudenmukaisuudessa pysyminen ja rehellisyys ovat suuri osa tutkimuksen eettisyyttä. Epärehellisyyttä tulee välttää ja saatuja tuloksia ei saa vääristellä alkuperäisestä. (Hirsjärvi, ym. 2013, 25-26.) Vastaukset kirjasimme ylös sanatarkasti eikä vastauksia missään vaiheessa muutettu alkuperäisestä. Haastatteluissa vanhemmilla oli oikeus olla vastaamatta kysymyksiin ja keskeyttää haastattelu halutessaan. Kaikki vanhemmat vastasivat jokaiseen kysymykseen eikä keskeytyksiä tullut. Alasuutarin (2011, 96) mukaan haastattelu on todistusnäkökulmasta enemmän tai vähemmän rehellinen.

Kyselylomakkeet toimitettiin sovitusti jokaiseen avoimeen päiväkotiin ennalta sovitulle paikalle. Kyselylomakelaatikon läheisyyteen laitoimme esille saatekirjeen, joka oli vapaasti vastaajien luettavissa. Kyselylomakkeet olivat jokaisessa avoimessa päiväkodissa samanlaisia, ja ne olivat kaksi viikkoa jokaisessa toimipisteessä. Kyselylaatikot olivat suljettuja, joten vastaukset eivät näkyneet ulospäin. Kyselylomakkeen täyttäminen oli vapaaehtoista, ja siihen vastattiin nimettömästi, jolloin vastaajan anonymiteettisuoja säilyi. Vastaukset keräsimme talteen ja säilytimme niitä siten, etteivät ne päädy ulkopuolisten tietoon. Tarkistimme vastaukset useampaan otteeseen, jotta tulokset ovat varmasti totuudenmukaisia.

Koko tutkimuksen luotettavuutta tulee arvioida tutkimuksen tekovaiheessa sekä tutkimuksen jälkeen. Opinnäytetyössämme luotettavuutta luo lisäksi se, että toteutimme opinnäytetyön kahdestaan. Näin ollen meitä oli kaksi ihmistä toteuttamassa haastatteluita, kaksi analysoimassa aineistoa ja tarkastamassa vastauksia. Myös yhdessä kirjoitettu teoriaosuus selkeiden lähdemerkintöjen kanssa luo opinnäytetyöllemme luotettavuutta.

9 Haastatteluista saadut tulokset

Luvussa yhdeksän esittelemme haastatteluista saatuja tuloksia eri aihealueittain.

9.1 Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät merkitykset

Lasten sosiaalisuus ja kaverisuhteet avoimessa päiväkodissa

Vanhemmat nostivat haastatteluissa esille avoimen päiväkodin merkitystä lapsilleen. Tärkeimpänä merkityksenä vanhemmat pitivät sitä, että lapset saavat ikäistään leikkiseuraa. Useat vanhemmat toivat esille, että avoin päiväkotikoti on ainut paikka, missä lapset saavat sosiaalista kanssakäymistä muiden lasten kanssa. Monien perheiden naapurissa ei asu muita lapsia ja ystäväperhekontakteja on vähän. Vanhemmat kokivat myös tärkeäksi, että lapset saavat erilaisia virikkeitä kuin kotona on tarjota. Erilaiset lelut sekä toiset lapset tuovat vaihtelua lapsen päivärytmiin.

Lapset saa seuraa, ite saa seuraa, meil ei oo naapurissa samanikäsiä kotona olevia lapsia, ni täältä saa sit sitä seuraa, vertaistukea ja sellast.

Meil ei asu ees ketää lapsiperheitä siin lähellä ku asutaa tos vähä sivummalla.

Vanhemmat ajattelivat, että avoin päiväkotikoti on hyvää harjoittelua lapselle normaaliin päiväkotiin siirtymistä varten. Kynnys siirtymiseen koettiin matalammaksi, sillä lapset olivat avoimessa päiväkodissa tottuneet suuriin lapsiryhmiin sekä ohjattuun toimintaan.

Tää on sillee niiku lapselle semmonen paikka, mis on kavereita ja erilaisia leluja. Lapsi oli vauvana kauheen arka ja ainut lapsi ni koton ei niin meteliä ollu ni hän on tottunu täällä ääniin ja reipastunut tosi paljon. Arkuus hävinny ja näkee muitakii lapsii ja on touhuu.

Se et tulee vaihtelua päivii ja et lapset saa toisten lasten seuraa ni ne samal treenaa päiväkotia varten. Pojat tykkää olla tääl, ni päiväkotikoti ei oo iso kynnys ku ollaa tääl treenattu.

Ohjatun toiminnan merkitys lapsen kasvuun ja kehitykselle

Haastatteluiden perusteella osa vanhemmista oli tyytyväisiä avoimissa päiväkodeissa järjestettävään ohjattuun toimintaan. He kokivat toiminnan tärkeäksi, sillä kotona vastaavaa toimintaa on hankala järjestää eikä esimerkiksi askarteluhetki

tuntuisi samalta. Toiminnan monipuolisuus sai myös paljon kiitosta. Vanhemmat luottavat avoimen päiväkodin työntekijöiden ammattitaitoon järjestää ohjattua toimintaa siten, että se palvelee lapsen kehitystä. Ohjatun toiminnan kautta lapsi oppii myös toimimaan ryhmässä ja ottamaan muita huomioon.

Lapsille on askartelua ja kaikkea mitä kotona ei tuu tehtyä, vaik kotona asun suunnilleen lastenhuoneessa.

Tääl on niit tapahtumia ja zumbaa ollaa menossa, ni tota kaikkii ulkojuttuja ni ne on piristäviä ni kiva et ne viittii järjestää. Ollaa koitettu käyä ja kiva et ne viittii niit pitää.

Lapsilla on tääl laulua ja askartelua, lapset saavat enemmän mitä mie itse pystyisin tuottamaan, lasten ehdoilla mennään, se on se tärkein asia.

On tääl jotai tapahtumii, kuten leikkikutsut. Sit on kaikenmaailman vaatekutsuja. Aika monipuolista toimintaa et ei nyt kotoon mitää musiikkiesityksii tulis tehtyy.

9.2 Avoimen päiväkodin merkitys vanhemmille

Vertaistuki

Avoimissa päiväkodeissa käyville vanhemmille vertaistuki on tärkeää. Vertaistuen voimaannuttava merkitys nousi esille jokaisen vanhemman haastattelussa. Usealla haastateltavalla ei ollut laajaa tukiverkostoa eikä tuttavapiirissä muita lapsia, jolloin vertaistukea ei ole riittävästi saatavilla. Avoimessa päiväkodissa käy muita samassa elämäntilanteessa olevia vanhempia, joiden kanssa on helppo jakaa ajatuksia ja keskustella kasvatuksellisista asioista. Vanhemmat juttelevat pääasiassa arkisista asioista, mutta myös vaikeat asiat voidaan ottaa avoimesti esille.

No ihan sellasta jotain vinkkejä yleisellä tasolla mitä netistäkin saa, mut ei oo aikaa sieltä aina lukea. Ku tultii ni meni toisella pissa housuu, ni siit heti puhuttii, et miten muilla on vaipattomuus menny.

Tärkein on kyl toisten äitien kanssa arjen jakaminen, huomaa et toisillakin menee välillä yöt huonosti.

Avoimessa päiväkodissa käy ensivanhempia sekä vanhempia, joilla on useampia lapsia. Ensimmäisen lapsen kohdalla vanhemmat tuntevat usein epävarmuutta kasvattajina ja kaipaavat vertaistukea arkeen. Vanhemmat, joilla on useampia lapsia, pystyvät neuvomaan ja jakamaan omia kokemuksiaan ensivanhemmille. Muutamassa haastattelussa ilmeni, että usean lapset vanhemmat

eivät enää niinkään kaipaa kasvatuksellista vertaistukea, vaan käyttävät avointa päiväkotia lähinnä lasten takia.

Sillo ku oli pieni lapsi ja eka lapsi. Sil oli allergioita ja ongelmii. Ja sit tulee lähettyy ihmisten ilmoille, ettei jää vaan kotiin.

Nyt neljäs lapsi ku on, ni tulen lapsen takia ja on tääl sit miule tuttuja ja oon töissä ni en ite jaksais aina tänne kyl tulla, mut lapsi halus et kerhoo, kerhoo! Sille niin tärkeää et sen takia tultiin.

Useassa haastattelussa ilmeni, että monet vanhemmat halusivat päästä kotoa pois ihmisten ilmoille. Vanhempien viettäessä suurimman osan päivästä lapsen kanssa kotona pieni hengähdystauko tekee hyvää molemmille. Avoimiin päiväkoteihin meno koettiin helpoksi, sillä siellä ei tarvitse hävetä esimerkiksi lasten kiukku- ja itkukohtauksia. Useampi vanhempi pahoitteli sitä, ettei Lappeenrannasta löydy juurikaan paikkoja, joihin lapsiperheet voivat mennä viettämään aikaansa. Sen puoleen avoin päiväkoti toimii helposti lähestyttävänä vaihtoehtona vanhemmille.

Ite mie oon pirteempi, ja sit on joku syy aamulla lähtee liikenteeseen, kai se tärkeä et itellä säilyy rytmi, vähän erilaista, jaksaa paremmin kotona olemista sit tän jälkeen.

Oma pää pysyy paremmin kasassa ja jos on yksin lapsen kaa aina kotona ni käy väsyttää ja ahistaa. Onha sitä ystävii, mut jos ne ei oo lasten kaa kotona just sillo, ni ei oo aikuisseuraa mitä ite tarviin.

On välillä vähän muutakin ku kotona olemista. Aika vähäset nää paikat mihin voi mennä rennosti pienen lapsen kanssa. Ei tarvii olla huolissaan mistään itku-kohtauksista.

Voimavarat

Kaikki haastatellut vanhemmat tunsivat voimavarojensa lisääntyneen avoimeen päiväkotiin osallistumisen myötä. Vanhemmat kokivat oman arjessa jaksamisensa kasvavan ja väsymyksen vähenevän sillä, että he pääsevät hetkeksi kanssakäymisiin muiden aikuisten kanssa. Vaikka vanhemmat ovat vastuussa lapsistaan avoimessa päiväkodissa, he kokivat silti saavansa pienen lepo hetken lastenhoidosta. Osa vanhemmista tunsii helpotusta ohjatusta ohjelmasta, jolloin heidän ei tarvitse itse keksiä kotona niin paljon ohjelmaa. Voimavarojen lisääntyessä vanhempien on helpompi pitää yllä arjen päivärytmiä.

Pääsee ihmisten ilmoille helposti ei tarvii, siis sillee et helposti jää kotii nysvää mut nyt pääsee liikkeelle ja pysyy sosiaalisena eikä syrjäydy.

Miun mielestä tuo et ku kotoa voi lähteä ylipäättää johonkii, ei tarvii olla neljän seinän sisällä. Tääl askarrellaa, kotona pitää keksiä ite kaikki. Tääl on valmiina ja tääl on vaihtelua.

*Muute pitäis istuu enemmän neljän seinän sisällä eikä oo mitää mihi vois sit lähtee. Ku ei oo muute muuta ku seurakunnan juttuja, mut ei olla innostuneita menemään niihi seurakunnan juttuihin ku ei oikeestaa olla mitenkää sillee usko-
vaisia.*

Oman mielenterveyden takia käyn, iha oikeesti joo, tää on sellane paikka mis on lapset voi leikkiä ja on muuta ohjelmaa. Ei tarvii pyykätä ja muuta, saa vaa istua ja olla hetken aikaa.

Avoimien päiväkotien kautta vanhemmat ovat saaneet myös uusia verkostoja ja ystävyssuhteita. Osa vanhemmista toi esille tapaavansa toisiaan myös avoimen päiväkodin ulkopuolella. Ystävyssuhteita oli muodostunut avointa päiväkotia käyttävien aikuisten välille. Myös lapset ovat solmineet kaverisuhteita, minkä muutamat vanhemmat kokivat hyväksi esimerkiksi esikoulua ja alakoulua ajatellen.

Just se on et on saanu paljo uusii ystävii ja se toiminta jatkuu muualla kans. Lapset oppi tuntee toisensa sit ne meni eskarii ja sit kouluu ja sit ope huomaa et ryhmä oli valmis.lapset ei voinu sanoa et meil ois saanu tehdä noin, ku vanhemmat ties toisensa, ihan mahtava juttu!

Kasvatuksellinen tuki ammattilaisilta

Pääsääntöisesti vanhemmat olivat tyytyväisiä työntekijöiltä saamaansa apuun ja tukeen. Työntekijöiltä saadaan kasvatuksellisia neuvoja ja heidän ammattitaitoonsa luotetaan. Niiden vanhempien, jotka olivat hakeneet työntekijöiltä neuvoa, ongelmat liittyivät usein lapsen kasvuun ja kehitykseen. Näissä tilanteissa työntekijöiden koettiin olevan hyvin tietoisia lapsen eri kehitysvaiheista. Monelle vanhemmalle ei ollut tullut mieleen, että työntekijöitä voi lähestyä lasta koskeissa asioissa. Loput haastateltavat olivat tietoisia, että työntekijöitä voi lähestyä, mutta heillä ei ollut ollut siihen tarvetta. Työntekijät koettiin pääsääntöisesti luotettaviksi ja helposti lähestyttäviksi.

Siis kyllähä he on helposti lähestyttäviä, kyllä pystyy ei oo siitä kiinni, ottavat varmasti asioista selvää. Ovat asiantuntevia ja tietää lasten kehityksestä tosi

hyvin. Itellää ei oo huolia, ni ei sillee oo tarvetta ollu, mut jos ois ni pystyis heidän kaa keskustele.

Kyl joo heidän kanssa voi jutella ja yhdessä ratkaista juttua. He on hirmu avoimia ja kyselee miten teillä menee, miten kotona menee ja kyl joo voi jutella.

No en, mut oikeestaa en oo sisäistänykkää et niilt vois kysyy neuvoa. Ensisijaisesti ajatellu et tää on lasten leikkipaikka. Mut tietyst jos tulis jotai, ni vois kysellä.

9.3 Kehittämisideoita avoimen päiväkodin toiminnalle vanhempien näkökulmasta

Monet vanhemmat olivat tyytyväisiä avoimeen päiväkotiin ja sen toimintaan. Muutamat eivät muuttaisi toimintaa mihinkään suuntaan. Tyytyväisiä oltiin ulkopuolisten tarjoamiin palveluihin, kuten puheterapeutin ja kiertävän erityislastentarhanopettajan käynteihin. Ulkopuolisia palvelujen tarjoajia toivottiin käyvän enemmänkin. Kiitosta saivat myös eri tapahtumat, joita avoimet päiväkodit järjestävät. Esimerkiksi retket ja jumpat tuovat vaihtelua normaaliin avoimen päiväkodin arkeen. Kerhotoiminta ja vauvapäivät koettiin hyvinä, sillä silloin avoin päiväkotitarjoaa jokaiselle jotakin.

Tääl kävi puheterapeutti, ni se jäi näkemättä. Olis kiva jos enemmän kävis just tämmösii asiantuntijoita.

Osa vanhemmista toivoi muutoksia avoimen päiväkodin aikatauluihin. Perjantai koettiin liian lyhyeksi päiväksi ja toimintaa toivottiin enemmän myös iltapäivälle. Muutamien mielestä avoimen päiväkodin toiminta voisi olla entistä vapaampaa ja aikaa olisi enemmän seurustelulle ohjatun toiminnan sijaan. Vapaan toiminnan sijaan osa vanhemmista toivoi kuitenkin selkeämpää aikataulua avoimiin päiviin. Toivottiin selkeämpää rytmiä päiviin, esimerkiksi ruokailu olisi tiettyä aikana. Työntekijöiden toivottiin myös huolehtivan enemmän lapsista, jotta vanhemmat saisivat enemmän vapaata seurusteluaikaa. Tilojen ahtaus koettiin liksäksi yhtenä huonona puolena.

Enemmän sitä, et ois vapaata. Tuntuu et on liikaa teemameininkiä, ite viihtyisin enemmän kahvikupin ääressä.

Enemmän työntekijät vois kattoo lapsia, et tää on muuttunut siihen suuntaan et työntekijät ei katso lapsia ollenkaan. Vois myös olla enemmän aikataulutettu sillee, et ois leikki, ois askartelu, syöminen ja leikki. Tää on niin avointa et välillä kaipaa rytmiikkaa tähän.

Kehittäisin niin, ettei tää toiminta loppuis koskaan.

Vanhempien ajatuksia avointen päiväkotien lakkautusuhasta

Opinnäytetyömme haastattelujen aikaan Lappeenrannan avoimet päiväkodit olivat lakkautusuhan alla Lappeenrannan kaupungin säästötoimien takia. Avointen päiväkotien tulevaisuus oli epäselvä ja mietitytti selvästi haastattelemiamme vanhempia. Lähes jokainen haastateltava toi esille huolensa avoimien päiväkotien lakkautusuhasta. Vanhemmat olivat myös aktiivisesti kampanjoineet lakkautusuhkaa vastaan esimerkiksi Facebook-ryhmillä ja adressilla toiminnan jatkamisen puolesta. Tällä hetkellä Lappeenrannan kaupunki on antamassa jatkoaikaa avoimille päiväkodeille. Aiheen ollessa ajankohtainen halusimme tuoda vanhempien ääntä kuuluviin opinnäytetyössämme.

Haastatteluissa ilmeni avointen päiväkotien olevan tärkeä ja merkittävä paikka siellä käyvien vanhempien sekä lasten elämässä. Vanhempia huolestutti vastaavan toiminnan puute kaupungissa. Seurakunnan kerhotoiminta nostettiin monesti esille, mutta sen koettiin olevan liian vahvasti sidoksissa uskontoon. Osa vanhemmista koki, ettei heille jää mitään vaihtoehtoa eikä mitään paikkaan, mihin he voisivat lasten kanssa mennä. Monet vanhemmat totesivatkin, että mikäli toiminta lopetetaan, he hakevat lapsilleen päivähoitopaikkaa. Päivähoidon ei katsottu kuitenkaan korvaavan avointa toimintaa, koska vanhemmat eivät saisi sieltä kaipaamiaan sosiaalisia suhteita. Etenkin talviaika huolestutti vanhempia, jos ei ole paikkaa mihin mennä, sillä lasten kanssa ei voi ulkoilla kauan kylmällä ilmalla. Toisaalta pelkästään kotona sisällä oleminen ahdistaisi monia vanhempia. Moni vanhempi toi myös esille, että olisi valmis jopa maksamaan toiminnasta, jos se saisi vain jatkua. Osa vanhemmista pohti, että toiminnasta voitaisiin veloittaa muutamien eurojen maksu jokaisesta päivästä. Toiset taas kokivat, että juuri maksuttomuus tuo uusia asiakkaita ja rahallinen panostus voisi muodostua joillekin esteeksi käyttää avoimia varhaiskasvatuspalveluita.

*Vastaavaa toimintaa ei ole. Lapsi täyttää vasta 3, joten jos syksyllä on vielä ko-
toon eikä toiminta jatku, niin pakko etsiä jotain viriketoimintaa esim. päiväkodis-
ta.*

Ei oo sit enää mitää paikkaa mihi sit mennä.

*Siis tää on ihan älyttömän tärkeä paikka. Sitä ei moni tajua kuin tärkeä tää on-
kaa, ku ei täs kaupungis oo muuta. Esikoinen käy kerhossa, on yltiösosiaalinen
ja saa täältä seuraa. Jos tätä ei olis, pitäis laittaa esikoinen pariks tunniks päi-
väkotiin ettei se pimahtais.*

Pelkkä lopettamispäätös tekee huonon olon.

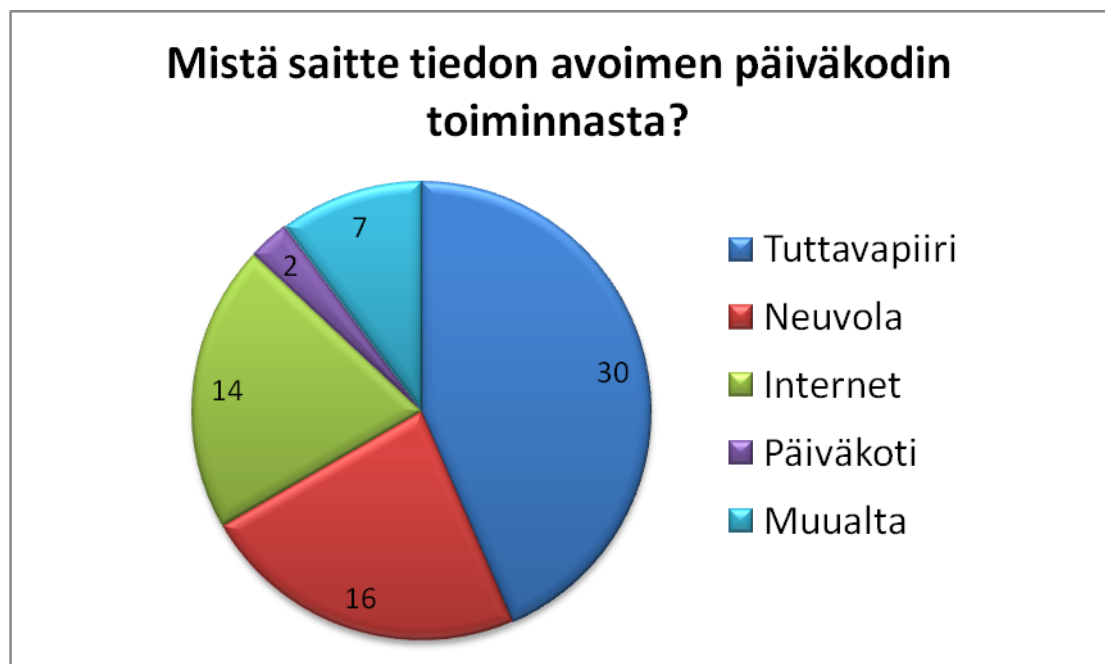
Aatteellisista ja uskonnoista vapaa paikka häviäis.

*Meinkii perhe on 80-luvulta asti käynyt, päiväkerho on niin erilainen ja se on vaa-
kahtena päivänä.*

*Tosi paljon vaikuttaa, meiltä häviää kaikki. Missään muualla ei käydä, ei käydä
missään, ei mitään vastaavaa. Pidettävä peukut pystyssä, että toiminta jatkuu.*

10 Kyselylomakkeista saadut tulokset

Kyselylomakkeita palautui yhteensä 56: Leiristä saimme 19 vastausta, Lauritsa-
lasta 30 vastausta ja Sammonlahdesta 7 vastausta. Kyselylomakkeet olivat jo-
kaisessa toimipisteessä kahden viikon ajan.

Kuva 2. Mistä asiakas on saanut tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta

Kuvassa 2 on havainnollistettu, mistä asiakkaat ovat saaneet tiedon avoimesta päiväkodista. Yhtenä selvityskysymyksenä oli selvittää, mistä asiakkaat saavat tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta. Halusimme tällä kysymyksellä selvittää,

mille osa-alueelle tietoa avoimen päiväkodin toiminnasta voisi lisätä ja miten mahdollisimman moni saisi tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta.

Suurin osa vastaajista oli kuullut avoimen päiväkodin toiminnasta tuttaviltaan, joko kavereilta tai sukulaisilta. Monet olivat myös saaneet tiedon neuvolasta. Myös internetistä moni oli etsinyt tietoa paikoista, joihin lasten kanssa voisi osallistua. Päiväkodin kautta tiedon oli saanut vain muutama asiakas. Osa asiakkaista oli saanut tiedon myös kyselylomakkeen valmiiden vastausten ulkopuolelta, kuten lehdestä, työn kautta tai kävellyt toimipisteen ohi ja sitä kautta kiinnostunut.

Toimipisteiden välillä oli havaittavissa yhteneväisyyttä vastauksissa, ainoastaan neuvolan kohdalla ero oli suuri. Lauritsalan toimipisteessä suurin osa vastaajista oli saanut tiedon avoimesta päiväkodista neuvolan kautta. Muissa toimipisteissä neuvolasta tiedon oli saanut vain muutama. Kuvassa 3 havainnollistamme läheisimmän toimipisteen valinnan jakaumaa.

Kuva 3. Läheisimmän toimipisteen käyttäminen

Kuvassa 3 on eritelty, kuinka moni avoimen päiväkodin asiakkaista käyttää kotinsa läheisintä toimipistettä. Halusimme selvittää, miten asiakaskunta jakautuu eri toimipisteiden välillä. Avoimen päiväkodin työntekijät olivat pohtineet syitä, miksi asiakkaat eivät käytä välttämättä läheisintä toimipistettä ja kuinka yleistä

tämä asiakaskunnassa on. Tuloksissa kävi ilmi, että vastoin ennakko-oletuksia asiakkaat käyttivät pääsääntöisesti lähintä toimipistettä.

Asiakkaat, jotka eivät käyttäneet lähintä toimipistettä, toivat syyksi sen, että toisessa toimipisteessä käy enemmän tuttuja. Muutamista vastauksista kävi ilmi, että asiakkaat jatkavat totutussa toimipaikassa käymistä, vaikka he olivat muuttaneet toiseen kaupunginosaan. Myös eri aukioloajat eri toimipisteissä saivat asiakkaat valitsemaan sen toimipisteen, jonka aukioloajat sopivat parhaiten heidän aikatauluunsa. Osa ei tiennyt Lappeenrannassa olevan kolmea avointa päiväkotia, joten he eivät osanneet hakeutua lähimpään toimipisteeseen. Myös perheen muut lapset vaikuttivat toimipisteen valintaan, esimerkiksi vanhemman lapsen koulupaikka.

Olemme muuttaneet lähemmat Leiriä, mutta käymme tottumuksesta Lauritsalassa.

Täällä toisessa käy tuttuja, joita ei muuten nähdä.

11 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, mitä Lappeenrannan avoimet varhaiskasvatuspalvelut tuovat asiakkaiden elämään. Lisäksi tavoitteenamme oli tuoda avoimia varhaiskasvatuspalveluita enemmän ihmisten tietoisuuteen ja saada ihmiset tiedostamaan palveluiden tärkeys. Halusimme tuoda esille, mikä merkitys vertaistuellalla on avointen päiväkotien asiakkaille sekä mitä voimavaroja he toiminnan kautta saavat.

Sovittuina haastattelupäivinä halusimme tehdä itsemme tutuiksi vanhemmille ja lapsille, joten esittelimme itsemme sekä kerroimme, mitä olemme tekemässä. Kerroimme opinnäytetyöstämme ja halustamme haastatella paikalla olevia vanhempia nimettömästi. Meidät otettiin kaikissa toimipisteissä hyvin vastaan, ja vanhemmat olivat halukkaita osallistumaan haastatteluihin. Koimme saavamme kattavan määrän tuloksia sekä haastatteluista että kyselylomakkeista. Olisimme saaneet enemmänkin haastatteluista, mutta rajanveto tehtiin siten, että haastatteluista kertyisi jokaisesta toimipisteestä suurin piirtein sama määrä. Vastaukset olivat laajoja ja haasteeksi koimme vastausten kirjaamisen siten, että vanhempien ajatukset kirjautuisivat sanatarkasti ylös. Helpottavana tekijänä haastatte-

luhetkessä oli se, että toinen toimi kirjaajana ja toinen haastattelijana. Pystyimme myös tarpeen tullen pitämään pieniä taukoja kysymysten välillä, jotta toinen ehti kirjata vastaukset ylös. Vastauksista nousi esille näkökulmia, joista tuloksia oli helppo alkaa pohtia.

Selvityksestä saaduista tuloksista nousivat esille toiminnan tärkeys ja merkitys. Yllätyimme siitä, kuinka paljon voimavaroja ja jaksamista avoin päiväkotitoiminta lisää perheiden arkeen. Moni vanhempi kuvaili avoimen päiväkodin olevan melkein ainoa paikka, johon pystyy lapsen kanssa menemään ja josta saa sosiaalisia kontakteja. Muutamat vanhemmat olivat muuttaneet Lappeenrantaan toiselta paikkakunnalta, eikä heillä ollut paljon tuttavuuksia uudessa kaupungissa. He kokivat avoimeen päiväkotitoimintaan menemisen helpoksi tavaksi tutustua muihin vanhempiin. Vanhemmille oli myös tärkeää, että lapset luovat kontakteja muihin lapsiin. Myös itse näemme avoimet päiväkodit tärkeinä, sillä palvelusta on hyötyä sekä lapsille että vanhemmille. Toiminta tuo vaihtelua perheiden arkeen ja lisää sosiaalisia kontakteja sekä verkostoja perheille. Vaikka avoimen päiväkodin toiminta on vapaata, ammattillista tukea ja apua on saatavilla koko ajan. Myös ohjattu toiminta lisää vanhempien ja lasten viihtyvyyttä sekä tarjoaa lapsille erilaisia oppimiskokemuksia.

Lapselle avoin päiväkotitoiminta tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä oloa ja muiden huomioon ottamista. Lapsena opitut sosiaaliset taidot tukevat lasta myöhemmissä elämänvaiheissa, ja esimerkiksi kouluun siirtyminen helpottuu. Huomasimme, kuinka tärkeää toiminta on lapsille ja havaitsimme, kuinka iloisina lapset avoimeen päiväkotitoimintaan saapuivat. Monelle lapselle oli muodostunut kaveripiiri avoimeen päiväkotitoimintaan, ja he odottivat heidän näkemistään.

Selvitystä tehdessämme huomasimme avointen päiväkotien toiminnalla olevan suurta kysyntää ja toimintaa toivottiin olevan jopa nykyistä enemmän. Mielestämme tällaiset palvelut ovat hyvin tärkeitä ja olisi todella huolestuttavaa, jos toimintaa vähennettäisiin tai lopetettaisiin kokonaan. Koemme, että esimerkiksi päivähoitopaikkojen lisääminen avointen päiväkotien sijaan ei korvaisi sitä hyötyä, mitä perheet avoimesta päiväkodista saavat. Monelle vanhemmalle avoin päiväkotitoiminta on ainoita paikkoja sosiaaliseen kanssakäymiseen muiden vanhempi-

en kanssa, ja ilman kyseistä toimintaa vaarana voisi olla yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Osa vanhemmista kuvaili avoimen päiväkodin olevan heille niin tärkeä, että he eivät tiedä, mitä tekisivät ilman kyseistä toimintaa. Itsellemme tämä oli suurin huolenaihe, mikä haastatteluissa heräsi.

Arvostamme avointen päiväkotien työntekijöiden työpanosta, sillä toimintaa pyöritetään kahden ihmisen voimin. Työ on ajoittain hektistä ja työntekijältä vaaditaan paljon tilannetajua, rauhallisuutta sekä hyvää ratkaisukykyä. Työntekijän on otettava samaan aikaan huomioon sekä vanhemmat että lapset. Haastatteluissa vanhemmat toivat esille tyytyväisyyttään työntekijöihin. Pystymme itse samaistumaan työntekijän rooliin ja siihen, mitä se vaatii, sillä olemme olleet harjoittelussa ja projektiopinnoissa avoimessa päiväkodissa.

Opinnäytetyömme tekovaiheessa Lappeenrannan kaupunki harkitsi avointen päiväkotien lakkautamista säästösyistä, joten sen vuoksi aiheemme oli ajankohtainen. Aiheesta kirjoitettiin paljon lehdissä, ja se puhututti paljon avoimen päiväkodin työntekijöitä sekä siellä käyviä vanhempia. Haastatteluiden aikana vanhemmat nostivat lakkauttamisuhan useassa kohdassa esille. Tästä syystä+ oli lakkautusuhan takia entistä tärkeämpää, että saamme vanhempien mielipiteitä ja ajatuksia toiminnasta esille. On hyvä, että toiminta näillä näkymin saa ainakin toistaiseksi jatkua.

Kuvat ja taulukot

Kuva 1. Avoin varhaiskasvatus, sivu 7.

Kuva 2. Mistä asiakas on saanut tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta, sivu 38.

Kuva 3. Läheisimmän toimipisteen käyttäminen, sivu 39.

Taulukko 1. Aineiston ryhmittely, sivu 29.

Lähteet

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus – keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Alila, K & Portell, T. 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen – avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-7740.pdf .Luettu 28.10.2012.

Brown, H. & Keisalo, E. 2012. Avoin, tuntematon varhaiskasvatus -kuntalaisten kehittämis ehdotuksia Hyvinkäällä. Laurea ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Luettu 13.8.2013.

Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14.painos. Helsinki: WSOY.

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2009. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Helsinki: Gummerrus.

Helenius, A. & Korhonen, R. 2011. Leikin ensi askeleita. Teoksessa Hujala, E., Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 67-76.

Hintsala, M. 2008. Avoin päiväkotivanhemmuuden kontekstina. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu –tutkielma, 47-53. http://www.anssi.org/napero-hanke/opinnaytteet/avoin_paivakoti_vanhemmuuden_kontekstina_2007.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.-17 painos. Helsinki: Tammi.

Holm, J. 2010. Ihmisen kohtaaminen ja arvostava vuorovaikutus – vertaisryhmätoiminnan kulmakivi. Teoksessa Holm, J., Huuskonen, P., Jyrkämä, O., Karnell, S., Laimio, A., Lehtinen, I., Myllymaa, T., Vahtivaara, J-M. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 51-58.

Jantunen, T. & Lautela, R. 2009. Kuningasvuosi, leikin kultaa-aika. Helsinki: Tammi.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2011. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E., Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 77-92.

Karnell, S. & Laimio, A. 2010. Vertaistoiminta- kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Holm, J., Huuskonen, P., Jyrkämä, O., Karnell, S., Laimio, A.,

Lehtinen, I., Myllymaa, T., Vahtivaara, J-M. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 9-19.

Karvonen, P. & Lehtinen, T. 2009. Yhdessä – leiki, liiku ja lue lapsesi kanssa. Jyväskylä: Gummerrus.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta - opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Gummerrus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. 2. painos. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Koskenmäen leikkikerho. 2012. Tervetuloa leikkikerhoon.
<http://leikkikerhot.nettisivut.fi> Luettu 5.11.2012

Lappeenranta 2011. Avoimet päiväkodit ja leikkikerhot toimintakaudella 2012-2013.
http://www.lappeenranta.fi/Suomeksi/Palvelut/Paivahoito/Leikkitoiminta/Avoimet_paivakodit_ja_leikkikerhot.iw3. Luettu 28.10.2012.

Lappeenranta 2012. Leikkitoiminta.
<http://www.lappeenranta.fi/Suomeksi/Palvelut/Paivahoito/Leikkitoiminta.iw3>.
Luettu 28.10.2012.

Lämsä, A-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Jyväskylä: PS-Kustannus, 49-68.

MLL 2009 Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhemmuuden tuki edistää lapsen oikeutta hyvään lapsuuteen.
http://www.mll.fi/ajankohtaista/tiedotteet_ja_uutiset/?x41088=8022445. Luettu 28.10.2012

Murphy, A. 2010. Lastenleikkiä. Kuinka kasvatat fiksuja, terveitä ja huomaavaisia lapsia syntymästä 12-vuotiaaksi. Helsinki: Schilds Kustannus Oy.

Ojanen, T., Ritmala, M., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2009. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.

Päivähoitolaki 19.1.1973/36

Salonen, E. 2011. Avoin varhaiskasvatus Kouvolassa lapsiperheiden näkökulmasta. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Luettu 12.8.2013.

STM 2004 Sosiaali- ja terveysministeriö. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Oppaita 2004:14. Helsinki.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3578.pdf&title=Lastenneuvola_lapsiperheiden_tukena_fi.pdf. Luettu 19.11.2012

THL 2012a Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/> Luettu 28.10.2012

THL 2012b Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Varhaiskasvatus. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut Luettu 28.10.2012

Tissari, P. 2009. Avoin päiväkotiki lapsiperheiden arjessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/6675/Tissari_Pirkko.pdf?sequence=1

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Urho, T. & Vehkalahti, R. 2013. Leikki on totta, näkökulmia vapaan leikin tukemiseen. Helsinki: Lasten keskus.

Zimmer, R. 2011. Psykomotoriikan käsikirja – teoriaa ja käytäntöjä lasten psykomotoriseen tukemiseen. Lahti: VK-Kustannus Oy.

Hyvä avoimen päiväkodin asiakas,

Olemme Saimaan Ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) - opiskelijoita. Teemme opinnäytetyön koskien Lappeenrannan avointen päiväkotien palveluja. Opinnäytetyössä selvitämme Lappeenrannan avoimien päiväkotien asiakkaiden käyttäjäkokemuksia avoimista varhaiskasvatuspalveluista.

Tämä saatekirje on toimitettu kaikkiin kolmeen Lappeenrannan avoimeen päiväkotiin; Leiriin, Sammonlahteen ja Lauritsalaan. Opinnäytetyötä koskevat haastattelut toteutetaan tammikuun 2013 aikana ja työ kokonaisuudessaan valmistuu kevään 2013 aikana.

Haastatteluun vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja siihen osallistuminen on vapaaehtoista. Osallistujalla on oikeus olla vastaamatta kysymyksiin sekä keskeyttää haastattelu niin halutessaan. Kerättyä aineistoa käytetään vain tämän opinnäytetyön tekemiseen ja vain allekirjoittaneet käsittelevät aineistoa. Haastattelujen aineisto hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Haastattelun kautta pyritään parantamaan avoimen päiväkodin palveluja ja tunnettavuutta. Toivomme Sinun osallistuvan haastatteluun ja kiitämme Teitä jo etukäteen mielenkiinnostanne opinnäytetyötämme kohtaan.

Haastatteluun menee aikaa noin 20 minuuttia.

Mikäli Sinulla on kysyttävää opinnäytetyöhön tai haastatteluun liittyen, voit ottaa meihin yhteyttä:

Noora Pekkalin
Jenna-Veera Laitinen

noora.pekkalin@student.saimia.fi
jenna-veera.laitinen@student.saimia.fi

Ystävällisin terveisin,
Noora Pekkalin ja Jenna-Veera Laitinen

Hyvä avoimen päiväkodin asiakas,

Olemme Saimaan Ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) - opiskelijoita. Teemme opinnäytetyön koskien Lappeenrannan avointen päiväkotien palveluja. Opinnäytetyössä selvitämme Lappeenrannan avoimien päiväkotien asiakkaiden käyttäjäkokemuksia avoimista varhaiskasvatuspalveluista.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja siihen osallistuminen on vapaaehtoista. Kerättyä aineistoa käytetään vain tämän opinnäytetyön tekemiseen ja vain allekirjoittaneet käsittelevät aineistoa. Kyselyjen aineisto hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Tämä saatekirje on toimitettu kaikkiin kolmeen Lappeenrannan avoimeen päiväkotiin; Leiriin, Sammonlahteen ja Lauritsalaan. Kyselyn kautta pyritään parantamaan avoimen päiväkodin palveluja ja tunnettavuutta.

Toivomme Sinun vastaavan kyselyyn ja kiitämme Teitä jo etukäteen mielenkiinnostanne opinnäytetyötämme kohtaan.

Kyselyyn menee aikaa noin 5 minuuttia.

Mikäli Sinulla on kysyttävää opinnäytetööhön tai kyselyyn liittyen, voit ottaa meihin yhteyttä:

Noora Pekkalin
Jenna-Veera Laitinen

noora.pekkalin@student.saimia.fi
jenna-veera.laitinen@student.saimia.fi

Ystävällisin terveisin,
Noora Pekkalin ja Jenna-Veera Laitinen

1. Mistä olette saaneet tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta?

☐ Tuttavapiiri

☐ Neuvola

☐ Internet

☐ Päiväkot

☐ Muualta, mistä?

2. Onko tämä avoin päiväkot kotinne läheisin toimipiste?

☐ Kyllä

☐ Ei, en käyttänyt lähintä toimipistettä, koska

1. Mistä olette saaneet tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta?
2. Onko tämä avoin päiväkotiki kotinne läheisin toimipiste?
 - Jos ei, miksi ette käyttäneet lähintä toimipistettä?
3. Miksi käytätte avoimen päiväkodin palveluja?
4. Minkälaista vertaistukea (tukea ja neuvoa) koette saavanne avoimesta päiväkodista?
5. Millä lailla koette avoimeen päiväkotiin osallistumisen lisäävän voimavarojanne (jaksaminen, hyvinvointi, sosiaalinen tuki)?
6. Millä lailla koette saavanne apua ja tukea avoimen päiväkodin henkilökunnalta?
7. Mitkä asiat koette itsellenne tärkeiksi avoimessa päiväkodissa?
8. Miten kehittäisitte avoimen päiväkodin toimintaa?
9. Mitä ajatuksia avoimen päiväkodin lakkautusuhka teissä herättää?